

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΙΕΡΗΣ: ΑΣΠΡΟ ΧΑΡΤΙ
ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ, ΟΛΑ ΕΙΝΑΙ ΞΑΝΑ
ΚΑΙ ΞΑΝΑ ΓΡΑΜΜΕΝΑ

// ΣΕΛΙΔΕΣ 8-9

ΚΙΜΩΝ ΜΥΛΩΝΑΣ -
ΑΛΕΞΙΑ ΡΟΪΤΕΡ: ΔΩΡΕΑΝ
ΤΑΙΝΙΕΣ ΓΙΑ ΟΛΟΥΣ

// ΣΕΛΙΔΕΣ 10-11

ΓΙΑΝΝΗΣ ΖΕΛΙΑΝΑΙΟΣ -
ΓΙΩΤΑ ΠΑΝΑΓΙΩΤΟΥ: ΤΟ STRAW DOGS...
ΓΑΒΓΙΖΕΙ ΥΠΕΡΟΧΑ

// ΣΕΛΙΔΕΣ 12-13

H

Ηδύφωνο
25.09.2016

*Η τέχνη είναι ένας ελιγμός ευτυχίας ώστε να μπορούμε
να υπάρχουμε κάπως αναπαικτικά δυστυχισμένοι*

•• Νίκος Καρούζος

Τα όμορφα ένθετα «όμορφα καίγονται»

Το «Ηδύφωνο», στο σημερινό 77ο τεύχος του, ολοκληρώνει την έντυπη πορεία του στην «Κυριακάτικη Σημερινή». Με την αφορμή αυτή, η συντακτική και δημιουργική ομάδα ευχαριστεί θερμά όσους το διάβασαν και το στήριξαν, αλλά και όσους «παρέκαμψαν» ή ξεφύλλισαν με αδιαφορία τις σελίδες του. Θέλουμε να πιστεύουμε πως υπηρετήσαμε, με τις λιγοστές μας δυνάμεις, τον χώρο της ενημέρωσης και του πολιτισμού, με συνέπεια, πάθος και ανιδιοτέλεια, έχοντας πάντα ως γνώμονα την ποιότητα και τον σεβασμό του αναγνώστη, με φρόνημα ανυποχώρητο στις Σειρήνες της εμπορευματοποίησης και του εκμαυλιστικού life style. Ελπίζουμε πως, ως πρόταση ύφους, γραφής και πολιτισμού, το «Η» θα συνεχίσει να υπάρχει μέσα στη φλεγόμενη χοάνη της αναγνωστικής μνήμης σαν ένα ελάχιστο, έστω, λυχνάρι, που θα φωτίζει στο μέλλον μίαν ανησυχία, έναν προβληματισμό, μια περίσκεψη... Γιατί, όπως ακριβώς στην υπέροχη ταινία του Srdjan Dragojevic τα όμορφα χωριά, τα όμορφα ένθετα «όμορφα καίγονται».

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΟΜΑΔΑ

Ηδύφωνο

quickreek

Γεγονότα, εκδηλώσεις, εκθέματα, συνειρμοί στον πολιτιστικό ιστό της εβδομάδας

Παλαμίδες και παλλακίδες

«Ζαργάνα μου», «τσιπούρα μου», «δελφινάκι μου» και άλλες παντοίες ψαροειδείς παρομοιώσεις έχουν χρησιμοποιήσει οι Έλληνες ερωτύλοι για να ορίσουν το υποκείμενο του ημέρου των

Αντρέ Μπρετόν-Ρενέ Σαρ-Πολ Ελυάρ:

«Αργά, Έργα»

«Ο κόσμος ανάποδα θα ήταν χαριτωμένος/ Στα μάτια του αντι-ανθρώπου/Τι αμμόμετρο που είναι η γη/Τι συγκοινωνούντα δοχεία η γέννηση και ο θάνατος»

Ιδεοσκόπιο - Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

// ΣΕΛΙΔΑ 15

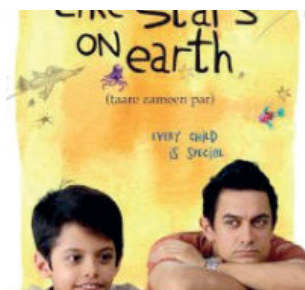
Πολιτιστικές επιλογές // Τα καλύτερα της εβδομάδας

1

Still Alice

Το Ίδρυμα Προώθησης Έρευνας και ο Σύνδεσμος Στήριξης Ατόμων με τη Νόσο Αλτσχάιμερ στην Κύπρο προβάλλουν την ταινία "Still Alice" την Τρίτη, 27/9, στους Κινηματογράφους K Cineplex σε Λευκωσία και Λεμεσό στις 20:00. Είσοδος ελεύθερη.

2

Σαν αστέρια στη γη

Η Επιτροπή Προστασίας και Ευημερίας του Παιδιού Λεμεσού και η Παιδοβουλή παρουσιάζουν την ταινία του Aamir Khan την Τετάρτη, 28/9, στις 20:00 στο Θέατρο Ριάλτο στη Λεμεσό. Είσοδος ελεύθερη.

3

Ταξίδι στην ιστορία της Κύπρου

Το Λεβέντειο Δημοτικό Μουσείο Λευκωσίας και ο Σύνδεσμος Φίλων του Μουσείου οργανώνουν την έκθεση «Ταξίδι στην ιστορία της Κύπρου μέσα από τα έργα τέχνης της Δέσπης Φρειδερίκου». Εγκαίνια Πέμπτη, 29/9, 19:30, Ιπποκράτους 15-17, 1500 Λαϊκή Γειτονιά, Λευκωσία.

4

Το τραγούδι του Νεκρού Αδερφού

Η Συμφωνική Ορχήστρα Κύπρου σε συνεργασία με τη Δικονομική Χορωδία για την Ειρήνη στην Κύπρο παρουσιάζουν το μουσικοθεατρικό έργο του Μίκη Θεοδωράκη. Τραγουδούν: Δημήτρης Μπάσης, Σοφία Αβραμίδου. Πέμπτη, 29/9, 20:30 Δημοτικό Θέατρο Στροβόλου, €10/€5.

Μουσική // Library Bar

The Jazz Pipeline

Εμπνευστήκαμε το συγκεκριμένο πρότζεκτ από μια κουλτούρα, όπου η ζωντανή μουσική αποτελεί αναπόσπαστο μέρος της νυχτερινής ζωής. Πιστεύουμε ότι η καλή μουσική βρίσκεται γύρω μας και ότι δεν υπάρχει τίποτα καλύτερο από μια ζωντανή μουσική παράσταση. Αυτήν τη στιγμή, η live σκηνή στην Κύπρο χρειάζεται να εμπλουτιστεί και να διευρυνθεί. Στόχος μας είναι να φέρουμε το τοπικό κοινό σε επαφή με την ποιοτική μουσική, δημιουργώντας ένα σταθερό πρόγραμμα εβδομαδιαίων ζωντανών παραστάσεων, με διεθνείς καλλιτέχνες της tzaz και της εναλλακτικής μουσικής, προσδοκώντας ότι κάθε χρόνο θα αυξάνεται ο αριθμός των εκδηλώσεων ανά βδομάδα αλλά και το μέγεθος των εκάστοτε παραγωγών. Πιστεύουμε ότι η μουσική αποτελεί ισχυρό καταλύτη προσωπικής, πολιτισμικής και κοινωνικής ανάπτυξης, κι αυτό ακριβώς

θέλουμε ολόψυχα να καλλιεργήσουμε μέσα απ' το συγκεκριμένο μουσικό πρότζεκτ.

Γέφυρα Κύπρου - Ισραήλ

Η συνεργασία ανάμεσα σε Yellow Submarine και Library αποτελεί τον καταπέλτη όσων έχουμε οραματιστεί. Περιστρέφεται γύρω από την καταγραφή της tzaz κουλτούρας που ευημερεί στο Ισραήλ τα τελευταία χρόνια. Το Yellow Submarine, καταθέτοντας ήδη 25 χρόνια εμπειρίας στην παραγωγή πληθώρας εβδομαδιαίων εκδηλώσεων και φεστιβάλ, όπως το Jerusalem Jazz Festival, το Red Sea Jazz Festival, το Annual Music Case of Israel ανάμεσα σε πολλά άλλα, έχει καταφέρει να ξεχωρίσει ως ένα απ' τα καλύτερα στη ζωντανή μουσική σκηνή του Ισραήλ. Το Library έχει ήδη εδραιώσει τη θέση του στη νυχτερινή σκηνή της Κύπρου ως ένα μέρος όπου η ψυχαγωγία αποτελεί τέχνη, αλλά και ως το «σπίτι» των ντόπιων μουσικών της

tzaz. Από κοινού, Yellow Submarine και Library, συνέλαβαν την ιδέα μιας γέφυρας ανάμεσα στην Κύπρο και το Ισραήλ. Για να δημιουργηθεί η γέφυρα, ο καθένας θα κάνει αυτό που ξέρει καλύτερα: Το Yellow Submarine θα είναι υπεύθυνο για την κατάρτιση των καλλιτεχνικών προγραμμάτων, προσκαλώντας και κλείνοντας συμφωνίες με το καλύτερο «ουλικό» του Ισραήλ στην tzaz και την εναλλακτική σκηνή. Το Library θα φιλοξενεί τις εκδηλώσεις αυτές, στις οποίες θα λειτουργεί και ως μοναδικός παραγωγός. Οι δύο χώροι έχουν ήδη συμφωνήσει για ένα πρόγραμμα διάρκειας έξι μηνών, που θα αποτελείται από μια ζωντανή παράσταση ανά δεκαπενθήμερο. Η πρώτη εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στις 14 Σεπτεμβρίου 2016, με το διακεκριμένο Κουαρτέτο Αμίτ Φρίτμαν. Η επόμενη εκδήλωση θα πραγματοποιηθεί στις 28 Σεπτεμβρίου με το Κουαρτέτο της Ντέμπορα Μπενασούλι.

Ιδιοκτησία: Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ | Υπεύθυνος Έκδοσης: Μιχάλης Παπαδόπουλος Βοηθός Υπεύθυνος Έκδοσης: Μαρία Μηνιά Συνεργάτες: Κωνσταντίνος Α. Ε. Παπαθανασίου Γιάννης Ζελιαναίος Λογίσιμος Παναγιώτης Γιώργος Ίκαρος Μπαμπασιάνης Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή Τίτος Χριστοδούλου Χρήστος Μιχάλαρος Μάριος Αδάμου Ηλεκ. Ταχυδρομείο: papadopoulosm@simerini.com, minam@simerini.com

Απαγορεύεται αυστηρώς η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή, ολική, μερική ή περιληπτική ή κατά προτίμηση ή κατά διασκευή απόδοση του περιεχομένου (κειμένου ή φωτογραφίας) με οποιονδήποτε τρόπο, ηλεκτρονικό, φωτοτυπικό, ηχογράφηση ή άλλο, χωρίς τη γραπτή έγκριση ή άδεια του εκδότη Εκδοτικός Οίκος Δίας Δημοσία Λτδ.

Ηδύφωνο

Αντρέ Μπρετόν:
«Αναζητώ το χρυσάφι
του χρόνου»

«Η επανάσταση και μόνο η επανάσταση είναι δημιουργός φωτός, και αυτό το φως δεν μπορεί να ακολουθεί παρά μόνο τρεις δρόμους: την ποίηση, την ελευθερία και την αγάπη»

Εκδοχές ενός ποιήματος

Οι εκδόσεις «Φαρφουλάς» και ο Μιχάλης Παπαδόπουλος σας προσκαλούν την Τετάρτη, 28 Σεπτεμβρίου 2016, στις 19:30, στην παρουσίαση του βιβλίου του

Το παλιό ζείμπέκικο του Αλέξη Δαμιανού

Πριν από μία εικοσαετία, και λίγο μετά την ολοκλήρωση του «Ηνιόχου», της τελευταίας του ταινίας, ο Αλέξης Δαμιανός οργίζεται, νοσταλγεί και ονειρεύεται στο μικρό του σπίτι στην Αθήνα

Βιβλιοπαρουσίαση // Εκδόσεις «Φαρφουλάς»

«Εκδοχές ενός ποιήματος» του Μιχάλη Παπαδόπουλου

Οι εκδόσεις «Φαρφουλάς» και ο Μιχάλης Παπαδόπουλος σας προσκαλούν την Τετάρτη, 28 Σεπτεμβρίου 2016, στις 19:30, στην παρουσίαση του βιβλίου του, «Εκδοχές ενός ποιήματος», που κυκλοφόρησε στην Αθήνα, τον Ιούνιο του 2016. Στην αυλή του «Καφενείου 11», στην παλιά Λευκωσία, θα μιλήσουν οι Τίτος Χριστοδούλου (φιλόσοφος) και Κώστας Ρεούσης (ποιητής), ενώ ποιήματα από τη συλλογή θα απαγγείλουν τόσο ο Μιχάλης Παπαδόπουλος όσο και ο Κώστας Ρεούσης.

Ποιήματα ποιητικής που συμπλέκονται με το δραστικό ρήμα της ιστορίας και τη σωματικότητα του ποιητικού

υποκειμένου περιλαμβάνει η συλλογή «Εκδοχές ενός Ποιήματος» του Μιχάλη Παπαδόπουλου. Ο ποιητής, στην τέταρτη ποιητική συλλογή του, ξεγυμνώνει το ποιητικό υποκείμενο εκτοξεύοντας στην επικράτεια μίας αδυσώπητης πραγματικότητας... στίχους αιμάτων, «τραυλούς», πικρά πέτρινους κι αγέρωχα πτηνένους την επίπλαστη ευφορία μιας ανάπτης νίκης.

Ο Μιχάλης Παπαδόπουλος γεννήθηκε στη Λευκωσία. Σπούδασε φιλοσοφία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Έχει εκδώσει τις ποιητικές συλλογές «Αμμόλιθος» (1997), «Εντός Συνόρων» (2000) και «Ελικας φανταστικού ελικοπτερού» (εκδ. Φαρφουλάς, 2010). Για τη δεύτερη συλλογή

τιμήθηκε με το Κρατικό Βραβείο Ποίησης της Κύπρου. Ποιήματά του έχουν δημοσιευθεί σε κυπριακά, ελληνικά και ξένα περιοδικά, ενώ έχουν επίσης μεταφραστεί σε διάφορες γλώσσες. Εργάζεται ως συντάκτης και δημοσιογράφος στον κυπριακό γραπτό και ηλεκτρονικό Τύπο.

Πληροφορίες:

Πότε: Τετάρτη 28 Σεπτεμβρίου 2016
Ωρα: 7:30

Πού: «Καφενείου 11», παλιά Λευκωσία, Πειραιώς & Σούτσου γωνία (απέναντι από το μουσουλμανικό τέμενος, «Ομερίε»).

Επικοινωνία: Μιχάλης Παπαδόπουλος, 99346737

Θέατρο // Ο Γερμανός μουτζακεντίν ή το ημερολόγιο των αδελφών Σίλλερ

Η πρώτη παγκοσμίως δραματοποίηση του γνωστού μυθιστορήματος του πολυβραβευμένου γαλλόφωνου Αλγερινού συγγραφέα Μπουαλέμ Σανσάλ, σε διασκευή και σκηνοθεσία του Δημήτρη Σπορίδη, έρχεται στο Αρχοντικό Οδού Αξιοθέας στην παλιά Λευκωσία την Πέμπτη, 29 Σεπτεμβρίου, στις 20:30.

Μέσα από την πολυεπίπεδη αφήγηση των ημερολογίων των αδελφών Σίλλερ, ο συγγραφέας θέτει καίριους προβληματισμούς γύρω από τον θεσμό της οικογένειας, τις προσωπικές και συλλογικές ηθικές αξίες αλλά και την ατομική ευθύνη. Στο έργο συνυφαίνονται το Ολοκαύτωμα ως ενοχική εμπειρία ενός νέου που ικνηλατεί την εγκληματική δράση του πατέρα του στα στρατόπεδα συγκέντρωσης, ο εμφύλιος της Αλγερίας κατά τη δεκαετία του 1990 και η εκρηκτική κατάσταση που επικρατεί σήμερα σε μερικά προάστια της γαλλικής πρωτεύουσας. Αυτοί οι τρεις διαφορετικοί ιστορικοί χρόνοι διαμορφώνουν το τραγικό πλαίσιο του μύθου, με πυρήνα το βασανιστικό και πανάρχαιο ερώτημα της ενοχής για τα κρίματα των προγόνων μας.

Μετάφραση: Ευγενία Γραμματικοπούλου, Σκηνοθεσία-διασκευή: Δημήτρης Σπορίδης, Παίζουν: Δημήτρης Σπορίδης, Στέφανος Πίττας. Πολιτιστικό Κέντρο Πανεπιστημίου Κύπρου, Αρχοντικό Οδού Αξιοθέας, Παλιά Λευκωσία, Τηλέφωνο: 22894531 - 22894532, €10 / €5.

Θέατρο // Αφηγήσεις Γυναίκων

Η θεατρική ομάδα Prima Lux μεταφέρει επί σκηνής τις «18 Αφηγήσεις», ένα από τα τελευταία έργα της ποιήτριας, ζωγράφου και συγγραφέως Νίκης Μαραγκού (1948-2013). Από τις 26 Σεπτεμβρίου, στις 18.00 στο Αρχοντικό Ιεροδιακόνου, Πολιτιστικό Εργαστήρι Αγίων Ομολογητών στη Λευκωσία (Δευτέρες, Τετάρτες, Σάββατα, Κυριακές) μέχρι τις 16 Οκτωβρίου.

Προίκα ιστορική, η συλλογική μνήμη γυναικών, των αφηγήσεων, τόσες μνήμες που για να κρατήσουν τον αγώνα για ζωή φύλαγαν τη θλίψη, έξω να μην βγει, με φιλότιμο, με

όλο τον πόνο μαζεμένο, κλεισμένο ερμητικά, για να μπορούν οι μορφές του να είναι σε μια άλλη στιγμή, για την ελπίδα για ζωή, αν συμβεί, να ανακτήσουν την ολότιπτά τους, για να ξαναφανεί ο κόσμος μας συναπτημένος. Το ριζοσπαστικό κακό το έθαβαν στο χώμα της μοιραίας χώρας.

Σκηνοθεσία: Αιμίλιος Χαραλαμπίδης. Παίζουν οι ηθοποιοί: Λένια Σορόκου, Πόπη Αβραάμ, Έλενα Δημητρίου, Άννα Γιαγκιώζη, Μυρσίνη Χριστοδούλου. Τηλέφωνο κρατήσεων: 99519771. Περιορισμένος αριθμός θέσεων.

Μουσική // Πέρα στην Πλατεία

Η Ανοικτή Ομάδα Καλλιτεχνών Πέρα Ορεινής οργανώνει για δεύτερη χρονιά το Φεστιβάλ «Πέρα στην Πλατεία» το Σάββατο, 1 Οκτωβρίου.

Με σκηνικό την γραφική πλατεία του χωριού και τα βουνά του Μαχαιρά (λίγο πιο πέρα). Με απογευματινό πρόγραμμα για παιδιά, συναυλία με παιδικά τραγούδια, και εργαστήρια ακροβατικών και κρουστών στην μικρή σκηνή. Με Monsieur Doumani, The Zilla

Project, Windcraft Band, Parapera feat. Pan Meraklis και Drumble Beats στην μεγάλη σκηνή. Με τον Jimmy D στις μουσικές επιλογές. Με εξαιρετικά φαγητά, επιλογές για χορτοφάγους και μπαράκι. Με υπαίθρια αγορά χειροτεχνημάτων και άλλων ειδών. Με χαλαρή διάθεση και θετική ενέργεια. Με δίκως είσοδο. Στις 16:00 ξεκινά η μικρή σκηνή, στις 18:30 η μεγάλη. Τηλέφωνο επικοινωνίας: 22621359.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Αντρέ Μπρετόν: «Αναζητώ το χρυσάφι του χρόνου»

Κατοπεύσεις // «Η επανάσταση και μόνο η επανάσταση είναι δημιουργός φωτός, και αυτό το φως δεν μπορεί να ακολουθεί παρά μόνο τρεις δρόμους: την ποίηση, την ελευθερία και την αγάπη»

Στις 18 Φεβρουαρίου συμπληρώθηκαν 120 χρόνια από τη γέννηση (1896) του «ασύγκριτου πουλιού της οικουμένης», όπως σε στίχο του έχει χαρακτηρίσει τον Μπρετόν ο δικός μας (και συνονόματός του) Ανδρέας Εμπειρικός. Και στις 28 του Σεπτεμβρίου συμπληρώνονται 50 χρόνια από την «επιστροφή του» (1966).

Αποχαιρετώντας, λοιπόν, τον Σεπτέμβριο... και φευ το «Ηδύφωνο», που φυσικά «παύεται» (sic) η κυκλοφορία του (στην Κύπρο των παχύδερμων ζούμε... ό,τι φάμε, ό,τι πούμε... και τα συνεπακόλουθα), οι «Πολιτισμικοί Μετωριτες» και τα «Περιθωριακά» ευχαριστούν, πρώτα-πρώτα, δημόσια τον ποιητή Μιχάλη Παπαδόπουλο (υπεύθυνο έκδοσης του πολιτιστικού ενθέτου) για την ελευθερία, την εμπιστοσύνη και την υπομονή, που έδωσε/έδειξε, αναφορικά με τον υπογράφοτα (εδώ και 18 μήνες) τις προαναφερθείσες στίλές.

Τέλος της αρχής ή αρχή του τέλους, προσδοκώ να αποτελέσει το ελάχιστο κείμενο που παραδίδω με αφορμή τα 50άχρονα από τον θάνατο του Μπρετόν. Κι ως μιν ξεχνάμε τις περίφημες δύο φράσεις του Γιάννη Γκολφινόπουλου (μέλους της, πάλαι ποτέ, «Σουρεαλιστικής Ομάδας Ιωαννίνων»), που δημοσίευσε στο οπισθόφυλλο του μοναδικού τεύχους του περιοδικού, «Penatralia», το οποίο εξέδωσε η ομάδα την Άνοιξη του 2005: «Αρνηθείτε τον Αντρέ Μπρετόν. Υπήρξε κάποτε, μα τώρα πια δεν υπάρχει. Αγαπήστε τον Αντρέ Μπρετόν. Κάποτε δεν υπήρξε, μα τώρα πια υπάρχει».

«Επάνοδος στον Μπρετόν»

Ο Έλληνα υπερρεαλιστής ποιητής, Έκτορας Κακναβάτος (1920-2010), μεταφράζει και κυκλοφορεί το 1997, από τις εκδόσεις «Άγρα», στην περίφημη σειρά του εκδοτικού οίκου, «Ο άτακτος λαγός», αρ. 2, το κείμενο του Ζυλιέν Γκρακ (1910-2007), με τον τίτλο της παραγράφου, που δημοσιεύτηκε στην εφημερίδα, «Le Monde», την Παρασκευή 16 Φεβρουαρίου 1996, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης ενός αιώνα από τη γέννηση του Αντρέ Μπρετόν (18 ή 19 Φεβρουαρίου 1896) και τριάντα χρόνων από τον θάνατό του (29 Σεπτεμβρίου 1966).

Εδώ, ο Γκρακ, απ' την αρχή του κειμένου του, φροντίζει να «γεωμετρήσει» τον Μπρετόν... στο σύμπαν, που φέρει τ' όνομά του: «Δεν πιστεύω πως ο Μπρετόν θα είχε αποδεχτεί τον εορτασμό της εκατονταετίας από τη γέννησή του ευμενώς. Αν, με τον τρόπο του, είχε κάποια σχέση με το ιερό, δεν είχε απολύτως καμιά με το πανηγυρικό, και τους συναφείς με το μνημόσυνο θεσμούς. Σε φιλο-

νικία με την ιστορία από την εμφάνισή του, ο υπερρεαλισμός υπήρξε ελάχιστος φίλος της μνήμης: εμπόδιος στο τέλει ανοίγμα προς το μνδεχόμενο, στην άσπρη σελίδα όπου μπορεί να εγγραφεί μ' όλη τη δύναμή της για ανανέωση, η αποκάλυψη. Ο Μπρετόν ήταν ολωσδιόλου εξερευνητικός, ενεδρεύοντας αυτό που επρομνύετο, ήκιστα επηρηπής στην ανακεφαλαίωση - δεν υπήρξε ταξιδιώτης του πίσω καθίσματος», σελ. 7.

Γύρω στο 1930, ο Σαλβαδόρ Νταλί ζωγραφίζει για τον Μπρετόν ένα «ex-libri» και γράφει την ακόλουθη φράση: «Αντρέ Μπρετόν, ο μυρμηγκοφάγος». Φανταστική δημιουργία τότε: το ζώο παραμονεύει, σταματά, είναι σε επιφυλακή, περιμένει, έτοιμο να βγάλει τη γλώσσα του, να σημάδεψει τον άγνωστο, να τον καταπιεί. Ο «μυρμηγκοφάγος» πέθανε το 1966. Δύο χρόνια πριν από τον Μάη του '68. Δεν απαγορεύεται να σκεφτούμε ότι η «απροσδόκητη αναρχική έκρηξη» (όπως εύστοχα τη χαρακτήρισε ο Ζυλιέν Γκρακ) αυτής της άνοιξης δεν αφορούσε λιγότερο, σίγουρα πολύ περισσότερο, τον μεγάλο απόντα ποιητή, απ' ό,τι τον Ζαν-Πολ Σαρτρ ή τον Λουί Αραγκόν, παρόντες και οι δύο, εδώ κι εκεί, γύρω από τη Σορβόνη, εκείνες τις μέρες. Λίγο καιρό μετά τα γεγονότα, ο Ζορζ Πομπιντού

είπε μια μέρα στον Ζυλιέν Γκρακ: «Στο βάθος, όλο αυτό ήταν ο Μπρετόν».

Ο Ζυλιέν Γκρακ, στο κείμενό του «Επάνοδος στον Μπρετόν», διαπιστώνει ότι τίποτα δεν έχει ρυθμιστεί μετά τους σουρεαλιστικούς καβγάδες, ειδικά εκείνους του Μπρετόν: η «ελεύθερη» και παγκόσμια κοινωνία της αγοράς συνεχίζει να παρέχει αφειδώς τα ευρηγυτήματά της, και μάλιστα προχωρεί στην εξασφάλιση της ευημερίας ολόκληρης της ανθρωπότητας (απελευθερωμένους επιτέλους, λέμε τώρα, από κάποιες ουτοπικές ψευδαισθήσεις), ενώ την ίδια στιγμή αναπτύσσει το πνευματικό επίπεδο των εργαζόμενων δημοκρατικών μαζών μέσα από τα τηλεοπτικά και την ανάγνωση των εφημερίδων, με έμφαση στις ειδήσεις για τη ζωή των σταρ, τις ιπποδρομίες και τις τιμές των μετοχών στο χρηματιστήριο.

Δεύτερο Υπερρεαλιστικό Μανιφέστο, 1930

Σ' αυτό το σημείο, δύσκολο να μη θυμηθούμε τα λόγια του Μπρετόν στο «Δεύτερο Μανιφέστο»: «Θεωρούμε ότι ο σουρεαλισμός δεν έχει να φοβηθεί μήπως γίνει δόγμα της απόλυτης εξέγερσης, της ολοκληρωτικής ανυπακοής, του παραδειγματικού σαμποτάζ και να μην περιμένει τίποτα από τη βία. Η πιο απλή

σουρεαλιστική πράξη γίνεται με το περίστροφο, με το να κατεβούμε στους δρόμους και να χτυπήσουμε στην τύχη, όσο μπορούμε, μέσα στο πλήθος. Ποιος δεν έχει νιώσει την επιθυμία, έστω μια φορά, να ξεμπερδέψει έτσι με το κυρίαρχο μικρό σύστημα του εξευτελισμού και της αποβλάκωσης, στη σηματοδοτημένη θέση του μέσα στο πλήθος με την κοιλιά στο ύψος της κάννης...».

Όποιοι κι αν είναι οι ελιγμοί που χρησιμοποιεί, ο Μπρετόν συνειδητοποιεί ότι ο αναγνωστής θα αναρωτηθεί τουλάχιστον αν πρόκειται «πραγματικά» για ένα κάλεσμα στην τυφλή και φονική τρομοκρατία - ο λόγος είναι «πραγματικός». Πρόκειται για μια κραυγή, για την όσο το δυνατόν πιο βίαιη διατύπωση της επιθυμίας για μια βίαιη απάντηση στην κοινωνική βία. Εδώ ταιριάζει απόλυτα ο υπερθετικός βαθμός. Η επανάσταση είναι «απόλυτη», η ανυπακοή «ολοκληρωτική». Ο σουρεαλισμός, δηλαδή η ποίηση που τείνει προς την πρακτική αλήθεια, στην ολοκλήρωσή της είναι εξ ορισμού απόλυτη, αλλιώς δεν υπάρχει. Είναι ανώφελο να ζητήσουμε από τον ποιητή να μην παρουσιάζεται σαν «ακραίος». Ο εξτρεμισμός είναι η φυσική του γλώσσα.

Επίσης, στο ίδιο μανιφέστο, διαβάζουμε: «Όλα είναι δυνατά, όλα τα μέσα

είναι θεμιτά, όλα μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την καταστροφή των ιδεών περί οικογένειας, πατρίδας και θρησκείας». Για την έννοια της εργασίας, η αρχή έγινε ήδη στη «Nadja», (1928): «Με όλες μου τις δυνάμεις, μισώ αυτή την υποδούλωση που θέλουν να πληρώσω». Αντίθετα, για τις αξίες που προκαλεί και εκφράζει η έμπρακτη αντίσταση, παρατηρεί: «Η επανάσταση και μόνο η επανάσταση είναι δημιουργός φωτός, και αυτό το φως δεν μπορεί να ακολουθεί παρά μόνο τρεις δρόμους: την ποίηση, την ελευθερία και την αγάπη» («Ο Τρελός Έρωτας», 1937).

«Γράμματα από το μέτωπο»

Ιστορία του σουρεαλισμού, βιοβιβλιογραφία του Μπρετόν ως ποιητή και συγγραφέα, δηλαδή ανθρώπου των γραμμάτων. Με μια λέξη, και με κεφαλαίο το ιώτα, Ιστορία. Και η Ιστορία, για τον Μπρετόν ξεκινά και είναι ο Α' Παγκόσμιος Πόλεμος, που μπει, που τρομάζει, που ξεσπά, που δίνει δυναμισμό. Και φυσικά, ο Ζακ Βασέ (1895-1919).

Ο σύγχρονος Έλληνα υπερρεαλιστής, Νίκος Σταμπάκης -αυτός ο δεινός μελετητής του υπερρεαλιστικού κινήματος-, μας έχει δώσει το θεμελιώδες βιβλίο, για την «παράνοση-κατανόηση-νόηση» (όπως θέλετε... εκλάβετε το), του

Ηδύφωνο

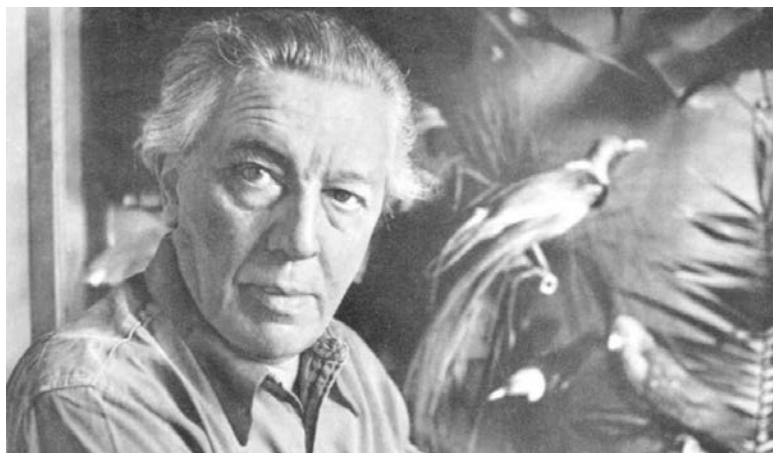
www.simerini.com.cy

Αντρέ Μπρετόν, του Βασέ, «Γράμματα από το μέτωπο», (1916-1918), εκδόσεις Φαρφουλάς, Αθήνα, 2008. Πρόκειται για τη σύντομη ζωή και το έργο του ανθρώπου που ο αντίκτυπος της παρουσίας του σε μια μικρή ομάδα ποιητών που κινούνταν στο Παρίσι του Α' Παγκοσμίου Πολέμου σημάδεψε την άμεση προϊστορία του υπερρεαλισμού και της ριζικής τομής που αυτός έμελλε να επιφέρει στην έκφραση και στην εμπειρία. Σχεδόν ομήλικοι, Βασέ και Μπρετόν, γνωρίστηκαν το 1916 σε στρατιωτικό νοσοκομείο. Και η φιλία μεταξύ του τραυματία Βασέ και του νεαρού στρατιωτικού ιατρού Μπρετόν απέκτησε τόσο καθοριστική σημασία για τον δεύτερο, που εκείνος δεν έπαψε να την ανακαλεί σε σειρά γραπτών μέχρι το τέλος της ζωής του.

Από το Πρώτο Υπερρεαλιστικό Μανιφέστο (1924) μάς λέει: «Ο Ζακ Βασέ είναι υπερρεαλιστής εντός μου». Κι από τα πρώτα του δοκίμια σημειώνει... εμφατικά έως ακρογωνιαία: «Στον Ζακ Βασέ χρωστώ τα περισσότερα... Χωρίς εκείνον θα είχα γίνει ένας ποιητής» διέλυσε εντός μου εκείνη τη συνωμοσία δυνάμεων που οδηγεί στο να αποδίδει κανείς στον εαυτό του κάτι τόσο παράλογο όσο μια κλίση».

Η συνέχεια της Ιστορίας είναι ο Εμφύλιος Πόλεμος στη Ρωσία, με το όνομα «Επανάσταση του 1917», ο Ισπανικός Εμφύλιος, ο Β' Παγκόσμιος Πόλεμος, ο Πόλεμος στην Ινδοκίνα, ο Πόλεμος στην Αλγερία κ.λπ., και είναι επίσης η Ιστορία ενός ατόμου (Μπρετόν), μιας ομάδας, ενός παρισινού, γαλλικού, ευρωπαϊκού, διεθνούς κινήματος που ακυρώνει κάθε ατομική βιογραφία, ακόμη κι αυτή του ιδρυτή... αυτής της κοινότητας δίχως σύνορα. Είναι η Ιστορία, λοιπόν, μιας «σουρεαλιστικής επανάστασης» στην υπηρεσία της ποίησης, η Ιστορία μιας «σουρεαλιστικής-ποιητικής επανάστασης» στην υπηρεσία της Επανάστασης: ατυχής προσχώρηση στον μπολσεβικισμό, δύσκολη διαδρομή και των μεν και των δε. Εδώ ο Μπρετόν, ο υποκινητής και εμπνευστής, ενστερνίζεται παραδειγματικά τις ιδέες του ορθόδοξου κομμουνισμού με την προσχώρησή του, το 1927, στο Γαλλικό Κομμουνιστικό Κόμμα, στη συνέχεια στις αναρχικές ελευθεριακές ιδέες της μεταπολεμικής εποχής, μέχρι και την καθοριστική συνάντησή του με τον Τρότσκι στο Μεξικό, που γίνεται αφορμή, το 1938, να γεννηθεί το μανιφέστο, «Για μια επαναστατική ανεξάρτητη τέχνη».

Ποτέ ο Μπρετόν δεν θα πάψει να σκέφτεται την ποιητική περιπέτεια στην πολιτική της διάσταση, περιφρουρώντας την αναγκαία και αναπαλλοτρίωτη «ανεξαρτησία» του. Τον Σεπτέμβριο του 1960, είναι ένας από τους πρώτους που υπέγραψαν τη δήλωση «Των 121» για το δικαίωμα της ανυπακοής στον Πόλεμο της Αλγερίας. «Ανυπακοή» είναι από τις πρώτες λέξεις του «Δεύτερου Μανιφέστου». Είναι η κυρίαρχη λέξη της ποίησης ως «απόλυτης απομάκρυνσης» για τον ερωτευμένο Μπρετόν. Για τον εφευρέτη (ή τον επανεφευρέτη) και πάντως τον δογματικό της «αυτόματης γραφής», είναι η κύρια μορφή ανυπακοής (τουλάχιστον στις αρχές της) στους κανόνες του νοήματος, στην «ορθολογική» ισχύ του λόγου.

μπορούσα να ξεχάσω ή αγνοήσω τα δοκίμια του κορυφαίου Μεξικανού ποιητή, Οκτάβιου Παζ, που αφορούν στον Μπρετόν και στον Υπερρεαλισμό. Από το δυσέυρετο, στην πρώτη του πειραματική έκδοση των 300 αντιτύπων, βιβλίου του Παζ, «Η αναζήτηση της αρχής», Δοκίμια για τον Υπερρεαλισμό, μτφρ. Μαρία-Μαρία Ρούσσου, εκδόσεις Ηριδανός, Αθήνα, Δεκέμβριος 1983, το οποίο μου χαρίστηκε από μία οικογενειακή φίλη το 1998 (και την ευγνωμονώ μ' αυτή της τη χειρονομία), παραθέτω:

«Το να γράφεις για τον Αντρέ Μπρετόν σε μια διάλεκτο, που να μην είναι του πάθους, είναι αδύνατο. Ένα παραπάνω θα ήταν και άπρεπο. Για κείνον οι δυνατότητες της λέξης δεν ήταν άλλες από εκείνες του πάθους κι αυτό πάλι, στη μορφή του την πιο υψηλή και έντονη, δεν ήταν παρά διάλεκτος σε στάδιο άγριας αγνότητας: Ποίηση. Μπρετόν: η γλώσσα του πάθους -το πάθος της γλώσσας. Όλη του η αναζήτηση, ακόμα περισσότερο από εξερεύνηση άγνωστων ψυχικών περιοχών, υπήρξε η ανακάλυψη ενός χαμένου βασιλείου: η αρχέγονη λέξη, ο άνθρωπος ο προγενέστερος των ανθρώπων και των πολιτισμών, σελ. 45.

»Η γλώσσα για να εκφράσει τον ίδιο της τον εαυτό, εκμηδενίζει τη συνείδηση. Η ποίηση δεν σώζει τον ποιητή: τον διαλύει μέσα στην πραγματικότητα, την πιο ακανθιά και δυναμική, της ομιλίας. Η άσκηση της ποίησης απαιτεί την εγκατάλειψη, την αποκήρυξη του εγώ, σελ. 47.

»Η έλξη ανάμεσα στις συλλαβές και τις λέξεις δεν είναι διαφορετική από εκείνη των άστρων και των σωμάτων. Η αρχαία αντίληψη της αναλογίας επανεμφανίζεται: Η φύση είναι διάλεκτος κι αυτή, με τη σειρά της, είναι ο αντικατοπτρισμός της πρώτης. Η επανάκτηση της φυσικής γλώσσας είναι να ξαναγυρίσουμε στη φύση, την πριν από την πώση και την ιστορία: η ποίηση είναι το τεκμήριο της αρχέγονης αθωότητας», σελ. 50.

»Ο υπερρεαλισμός είναι ένα κίνημα για ολοκληρωτική απελευθέρωση, όχι μια σχολή ποιητική. Οδός ανακατάληψης του ιδιώματος της αθωότητας και ανανέωση του αρχέγονου συμβολαίου, η ποίηση είναι γραφή της θεμελίωσης του ανθρώπου. Ο υπερρεαλισμός είναι επαναστατικός γιατί είναι μια επιστροφή στη ρίζα της ρίζας», σελ. 51.

Αν η ιστορία της αυτόματης γραφής, σύμφωνα με τον Μπρετόν, είναι η ιστορία μιας συνεχούς ατυχίας, θα μπορούσαμε ίσως να πούμε το ίδιο για το σύνολο της σουρεαλιστικής περιπέτειας: η πολιτικο-ποιητική επαναστατική άρθρωση είναι μια θλιβερή ιστορία, ο ανατρεπτικός εγωισμός είναι συζητήσιμος. «Προφυλαχτείτε, Αντρέ Μπρετόν, από την παρουσίασή σας αργότερα στα εγχειρίδια λογοτεχνικής ιστορίας, ενώ αν επιζητούσαμε κάποια τιμή, θα ήταν εκείνη που θα είχαμε αν αποκτούσαμε μια μόνιμη θέση στην ιστορία των καταστροφών», γράφει ο Ρενέ Ντομάλ στο περιοδικό «Το μεγάλο παιχνίδι-Le grand jeu», το 1929.

Όμως η αποτυχία του Μπρετόν είναι γόνιμη και απεριόριστα παραγωγική. Ακόμα κι αν δεν μπορεί να συμπεριληφθεί στον κατάλογο των καταστροφών, ο σουρεαλιστής Μπρετόν (ο ένας ή ο άλλος και ο ένας μέσα στον άλλον... να και το τρισυπόστατο του ΑΝΘΡΩΠΟΥ!), θα έχει πάντως... ανοίξει το παράθυρο.

Ας δανειστούμε ακόμη μερικές φράσεις του Ζυλιέν Γκρακ: «Ο υπερρεαλισμός δεν εμφανίστηκε στα όρια μιας νέας χιλιετίας με άδεια χέρια. Δεν άλλαξε τη ζωή, αλλά εντούτοις την οξυγόνωσε αρκετά. Απεγκλώβισε αποφασιστικά την ποίηση, την έβγαλε απ' το γκέτο των άνοιων γραμμών που την κρατούσε κατάκλειστη, ξεκαθάρισε τα κανάλια με τα οποία μπορεί εκείνη να αρδεύει τη ζωή κάθε μέρα με τη μαγεία του ονείρου και μ' εκείνη του τυχαίου και των συναντήσεων, καθώς και κάθε γεγονός: ουσιαστική κατάκτηση».

«Η αναζήτηση της αρχής»

Ολοκληρώνοντας το ελάχιστο αυτό κείμενο για τον Αντρέ Μπρετόν, δεν θα

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Αντρέ Μπρετόν-Ρενέ Σαρ-Πολ Ελυάρ: «Αργά, Έργα»

Προβολές // «Ο κόσμος ανάποδα θα ήταν χαριτωμένος/Στα μάτια του αντι-ανθρώπου/
Τι αμμόμετρο που είναι η γη/Τι συγκοινωνούντα δοχεία η γέννηση και ο θάνατος»

Η ελληνική βιβλιογραφία, που αφορά στον Μπρετόν και στον Υπερρεαλισμό, είναι πλούσια, αξιόλογη και καλώς ή κακώς μεταφρασμένη. Κι εκεί που νομίζανε/νομίζαμε όλοι πως έχουν λεχθεί/μεταφραστεί... όλα τα σημαντικά, ο ποιητής, μεταφραστής, μελετητής του κινήματος και ιδρυτικό μέλος της Υπερρεαλιστικής Ομάδας Αθηνών, Σωτήρης Λιόντος (γεν. 1964), προσέφερε στο ελληνόφωνο (sic) κοινό, μεταφράζοντας άψογα, δύο σημαντικότερα βιβλία του Μπρετόν.

Το πρώτο με τίτλο, «Γαίωφως και άλλα ποιήματα, (1916-1936), κυκλοφόρησε από τις εκδόσεις «Ψυλόν/βιβλία», στην Αθήνα, τον Οκτώβριο του 2004. Η εισαγωγή, η μετάφραση και οι σημειώσεις του Λιόντου, επιτέλους, κάλυψαν ένα τεράστιο κενό: Αυτό της ποίησης που έγραψε ο Μπρετόν.

Το δεύτερο με τίτλο, «Αργά, έργα», κυκλοφόρησε πάλι από τις εκδόσεις «Ψυλόν/βιβλία», διγλωσσο, στην Αθήνα, τον Οκτώβριο του 2006. Ένα μοναδικό βιβλίο, όπως θα εξηγηθεί παρακάτω, μία μοναδική ποιητική συλλογή που έχει εκδοθεί και μεταφραστεί σε αυτοτελές βιβλίο στα γερμανικά, το 1988, στα αγγλικά, το 1990, και στη γλώσσα μας, όπως λέχθηκε, το 2006.

Ένα συλλογικό έργο

Το «Αργά, έργα» (1930) αποτελεί ένα από τα χαρακτηριστικότερα δείγματα συλλογικού έργου στην ιστορία του υπερρεαλισμού. Υπήρξε προϊόν μιας ευνοϊκής συγκυρίας και καρπός ενός ευτυχούς πειράματος, αυτού της αυθόρμητης επίτευξης μιας συλλογικής έκφρασης, στην υλοποίηση της οποίας προέβησαν τρεις σπουδαίοι ποιητές. Ο ιδρυτής, εμψυχωτής και κυριότερος συγγραφέας και θεωρητικός του υπερρεαλισμού Αντρέ Μπρετόν (1896-1966), το ιδρυτικό στέλεχος του υπερρεαλιστικού κινήματος και ένας από τους σημαντικότερους ποιητές του υπερρεαλισμού Πολ Ελυάρ (1895-1952) και ο νεοεισερχόμενος τότε στο κίνημα εξίσου αξιόλογος, και στην πορεία του από τους κορυφαίους παγκόσμια, ποιητής Ρενέ Σαρ (1907-1988).

Το βιβλίο των τριών ανδρών, που στην πορεία τους κράτησαν αποστάσεις ο ένας από τον άλλον, γράφτηκε στην Αβινιόν ανάμεσα στις 25-30 Μαρτίου του 1930. Αφιερώνεται στον φίλο τους και ιδρυτικό στέλεχος του υπερρεαλισμού, Μπενζαμέν Περέ, που την περίοδο εκείνη βρισκόταν στη Βραζιλία.

Γράφει ο Λιόντος στην εισαγωγή του: «Ενώ άλλοτε δίνουν την εντύπωση διαδοχικών μονολόγων και άλλοτε μιας σειράς ποιητικών διαλόγων που αλληλοσυμπληρώνονται αξιοθαύμαστα, τα

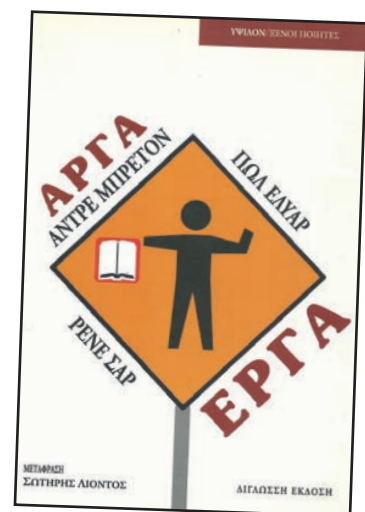
τριφωνικά αυτά ποιήματα εμφανίζουν μια εντυπωσιακή ομοιογένεια. Η συναρμογή του ενός λόγου μέσα στον άλλο πραγματοποιείται με σχετική ευκολία μέσω της χρήσης συμμετριών, εκφραστικών επαναλήψεων και σημασιολογικών συσχετισμών που ταξινομούν υποδειγματικά τα επιμέρους στοιχεία των ποιημάτων συμβάλλοντας στην άμβλυση των αντιθέσεων. Τα πιο έκδηλα σημεία αναφοράς των ποιημάτων αυτών είναι εκείνα της περιπλάνησης, των τυχαίων ανακαλύψεων που χαρίζει η διαδρομή, η εικόνα του δρόμου που ξεδιπλώνεται αποκαλύπτοντας το απροσδόκητο καθώς και οι εκπλήξεις που κρύβει το τοπίο και η ενεδρευούσα νύχτα μιας παρατεταμένης εκδρομής, την οποία οι συμμετέχοντες παρομοιάζουν με ένα σχολικό σκασιαρχείο».

Άλλωστε και ο τίτλος της συλλογής προέρχεται από μία πινακίδα οδοποιίας, που έκανε τους τρεις ποιητές να σταματήσουν, παρατηρώντας την σε μία από αυτές τις παρατεταμένες περιπλανήσεις, «Ralentir Travaux-Αργά, έργα». Τι πιο φυσικό να ονομάσουν έτσι την ποιητική συλλογή που είχαν αρχίσει να συνθέτουν ως μία ακόμη επιβεβαίω-

ση του αντικειμενικού τυχαίου.

Ο Σωτήρης Λιόντος, πάλι στην εισαγωγή του, μας πληροφορεί πως ο υπερρεαλιστής ποιητής George Hugnet (1906-1974) χαρακτήρισε τη συλλογή ως την κατεξοχήν επιβεβαίωση της απρόσωπης ποίησης, μιας ποίησης που δεν επιδιώκει να παρουσιάσει έναν εξατομικευμένο χαρακτήρα, σύμφωνα με ό,τι είχε προτείνει ο κόμης του Λοτρεαμόν, γράφοντας: «Δεν πρόκειται για ένα χαριτωμένο ομαδικό παιχνίδι, αλλά για ένα τραγικό παιχνίδι εκείνου που δεν διαθέτει όνομα κι ένας διαρκής φόνος της ασήμαντης αλαζονείας της προσωπικότητας».

Οι τρεις ποιητές δεν μιλούσαν μόνο κοινή γλώσσα, δηλαδή τη μητρική τους... τη γαλλική, δεν μιλούσαν μόνο κοινή γλώσσα, δηλαδή την κινηματική... την υπερρεαλιστική, αλλά κατάφεραν να ενώσουν και από κοινού να μιλήσουν τη γλώσσα τους... 'σε' και 'μέ' εκείνη την «άλλη φωνή», που χρόνια αργότερα μας χάρισε το εύρος του φυσικού φαινομένου που είναι ο Οκτάβιο Παζ, μέσα από το περίφημο βιβλίο του, «Η Άλλη Φωνή-Η Ποίηση στο τέλος του αιώνα», εννοείται του εικοστού.

«Το άθλιο υποκείμενο»

**Ο οίκος ο ηλίθιος είναι σηματολοισμένος
Προκαλεί τον θαυμασμό των φέρετρων που στοιβάζονται στο πεζοδρόμιο
Με την καλή θέληση που χαρακτηρίζει πάντα την αγάπη για τη διαφήμιση
Θα σου γνωστοποιήσω πώς ονομάζομαι
Ποιες ήταν οι αρετές μου και ο αριθμός των ετών που πέρασαν χωρίς να έχω κλέψει
(Πολ Ελυάρ)**

**Οι μαστοί της αγελάδας από σκιά
Δίνουν γάλα πυρκαγιάς
Που απολαμβάνουν τα φίδια τέσσερα τέσσερα σαν μια σκάλα τρόμου
(Αντρέ Μπρετόν)**

**Θα σου δείξω εγώ πώς μου κατεβαίνουν οι ιδέες
Δεν ξύνω πια με τα νύχια το τριχωτό της κεφαλής
Αλλά με το ισόβιο έμβρυο
Στριμωγμένο μέσα στο βάζο των προγόνων μου
Τώρα της οικογένειας
Είμαι το ίνδαμνο του εικοστού αιώνα
(Ρενέ Σαρ)
Μετάφραση: Σωτήρης Λιόντος**

www.simerini.com.cy

Παλαμίδες και παλλακίδες Από την αγάπη για το ψάρι στο ψάρεμα της αγάπης

Ιστορίες αλλιώς // «Ζαργάνα μου», «τσιπούρα μου», «δελφινάκι μου» και άλλες παντοίες ψαροειδείς παρομοιώσεις έχουν χρησιμοποιήσει οι Έλληνες ερωτύλοι για να ορίσουν το υποκείμενο του ιμέρου των

ΤΙΤΟΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΥ
titos_christodoulou@hotmail.com

«Ζαργάνα μου», «τσιπούρα μου», «δελφινάκι μου» και άλλες παντοίες ψαροειδείς παρομοιώσεις έχουν χρησιμοποιήσει οι Έλληνες ερωτύλοι για να ορίσουν το υποκείμενο του ιμέρου των και το αντικείμενο, εάν είναι τυχεροί, του ερώτωντος καμακίου ή των ερωτικών δικτύων τους.

Στις λάγνες παρομοιώσεις αυτές συναντώνται, αρχαιότεν, από την εποχή των κλασικών Αθηνών, τα δυο πιο «ακριβά» - κυριολεκτώντας, εδώ, πανάκριβα - πάθη των Ελλήνων. Οι γυναίκες, ή εταιρες, και τα ψάρια - προσέξτε πάντως, πριν πείτε την καλή σας «δελφινάκι»! Ίσως, όσο σπάνιον, να γνωρίζει αρκετά ελληνικά, ώστε να θυμηθεί ότι στην ρίζα της ονομασίας είναι η «δελφύς», η κοιλιά, και το δελφίνι ονομάζεται έτσι γιατί είναι το γουρουνάκι της θάλασσας, ο «porcus piscinus» - πρόσεχεν το «έπος», ο καλός ψαράς ο Ζέπος! Η συνήθεια να παρομοιάζονται ή να συμφύρονται τα ονόματα των ψαριών με αυτά των γυναικών, έγινε θέμα αποκλειστικό της λογοπαίζουσας μάλιστα κωμωδίας του Αντιφάνη, την «Αλιευομένη», όπου η κωμικότητα έγκειται στην δυσκολία να ξεχωρίσει κανείς αν εμπαίζονται τα θύματά του για την αγάπη τους για τα ψάρια ή τα «ομώνυμα» κορίτσια, ή αγοράκια. Πάντως, as μην περιφρονηθούν οι «Αφύαι», οι σαρδέλλες, το όνομα παραπέμπει στην «αφυή» λευκή και άτριχη επιδερμίδα των νεαρών (φανταζόμαστε, οιοδύποτε φύλου).

Και βεβαίως με ύψιστο όνειρο τον τρυφερό «απολεπισμό» μιας ανθρωπομορφικής ψαρούς, μιας γοργόνας - αλλά φθνή την έβγαζαν με τον μύθο, πολύ πιο ακριβά τους κόστιζε η αγορά, η «ψαροαγορά» και ο αγοραίος έρωσ, τα ακριβά «αντικείμενα του πόθου των». Στο ήδη παρατεθέν, xhes, βιβλίο του 'Courtesans and Fishcakes', ο καθηγητής James Davidson αναδιφεί το κυνήγι, ή ψάρεμα, των μεγίστων τούτων απολαύσεων για τους Αθηναίους, αλλά και το κόστος, όχι μόνο χρηματικό, αλλά και κοινωνικό, να φανούν στην δημοκρατική Αθήνα φιλήδονοι «οψοφάγοι», και κυρίως, με τα μέσα να ικανοποιούν την ακόλαστη πείνα τους για μια «καλή ψαριά». Και να κατηγορούνται, όπως ο Δημοσθένης κατηγορεί πολιτικό του αντίπαλο, ότι «ξεπούλησε την πατρίδα του, για να μπορέσει να έχει τα μέσα να ικανοποιήσει τα ακόλαστα πάθη του, για... ψάρια και εταιρες».

Το βιβλίο του James Davidson (καθ. στο πανεπιστήμιο του Warwick) προσφέρει μια εμβριθή διατριβή - με την Φουκωκλιανή έννοια του discourse, στις κοινωνιο-φιλοσοφικές διαστάσεις της

«επιθυμίας» στην Κλασική Αθήνα, και την κεντρική θέση που κατείχε σ' αυτήν η αγάπη για τον πρώτον όψον, το «οψάριον», το ψάρι, όσο, και δίπλα, στο... ψάρεμα της αγάπης.

Ο Πλούταρχος το αποδίδει παραστατικά με τον αφορισμό: «πολλών όψων γενομένων, εἰς εκνενίκηκε, ἰχθύς μέγας» (πολλοί οι μεζέδες, αλλά ένας τους νικάει όλους, το ψάρι ο βασιλιάς). Ο Αθηναίος αφιερώνει το 7ο και το 8ο βιβλίο των Δειπνοσοφιστών του στο ψάρι και στην οψοφαγία, ή, ακόμη την «οψομανία» των Αθηναίων. Παραδίδεται ότι είχε διαβάσει 1000 κωμωδίες για να «ψαρέψει» τις πληροφορίες του, για την οψομανία των Αθηναίων, η οποία και είχε εξοργίσει τον εγκρατή Στωϊκό Χρυσίππο, ώστε να αντιτείνει ότι ενώ οι υπόλοιποι Αθηναίοι «μόνον ενδιαφερόντουσαν για το ποιο ψάρι είναι καλύτερο σε ποιαν εποχή», ένα μονάχα καρπό από την θάλασσα λογίζον οι «ατάραχοι» φιλόσοφοι, το... άλας. Ναι; Ίσως, αλλά όχι για τους «ατάραχους», αλλά για τον «τάριχο», τον μεζέ του αυγοτάραχου, το χαβιαράκι των αρχαίων...

Την ακόρεστη οψομανία άλλωστε κατά κόρον περιγελούν οι κωμωδίες,

μερικά πρόσωπα της Αθήνας μάλιστα έδωσαν μοναδικό υλικό για τους κωμωδιογράφους, όπως ο «οψομανής» ανηψιός του Αισχύλου Μελάνθιος, στο οποίο και οι τρεις κωμωδίες που διαγωνίσθηκαν στα Διονύσια το 421 πΧ ήσαν αφιερωμένες, κι ο οποίος, περιγελόμενος για την οψομανία του και στην Ειρήνη του Αριστοφάνη, παραδίδεται ότι ευχόταν «να είχε λαίμο σαν του πελαργού για να παρατείνει την ηδονή να χλαπακιάζει τους «όψους» του, τους μεζέδες του» (δηλαδή τα ψαράκια του). Ο Δημοσθένης επιτίθεται στον Φιλοκράτη ότι παρέδωσε την Αθήνα στον Φίλιππο για να ικανοποιήσει την μανία του για την «froissonegrie», και τις ίδιες κατηγορίες εξαπολύει κατά του Υπερείδη και του Κλέωνος. Ο σύγχρονος του Αριστοφάνη, κωμωδιογράφος Αρχίππος, παραθέτει μια κωμική σκηνή. Ένας λυράρης παίζει την λύρα του όταν ξαφνικά ακούγεται το κουδούνι που ανοίγει την ψαροαγορά. Κι όλοι οι ακροατές του εξαφανίζονται με μιας! Ο κωμικός επαινεί τον λυράρη που προτίμησε την τέχνη από το «όψον», ώσπου εννοεί ότι ο λυράρης ήταν Μπετόβεν, ήταν κουφός!

Η «στάση» έδειχνε «στάτους»

Βεβαίως, το καλό το πράγμα κόστιζε, κι οι Αθηναίοι παραπονούτο για το κόστος του ψαριού. «Ταγίνιζε», τγάνιζε η αγορά όσο και το μαγειρέμα του! Και των εταιρών το κόστος, βέβαια, οι πανάκριβες Λαίδες κι οι θαιδες οι «άπληστες», και οι Φρύνες οι δυσκολοθώρητες («πο πολύ κι απ' τον Φαρνάβαζο») - μια δεύτερη Φρύνη επωνομαζόταν «Σπιστός», κόσκινο, γιατί κοσκίνιζε τους πελάτες της. Και η Γνάθαινα των 2000 δραχμών τον χρόνο (κι η κόρη της το Γναθάνιο, που εξέδιδεν η μάνα της), και η Νικό, κι η Πολυξένη που έφαγε και τις 2000 δραχμές του φωκάρη Τιμάρχου (όπως παραδίδει ο Αισχύλος), ενώ οι πλείστες οι κωμωδίες του Μενάνδρου ή του Πλαύτου αναφέρονται και σ' έναν άσωτο υιό, που μαζεύει λεφτά να αγοράσει την καλή του «εταιρα», ο πιο σίγουρος τρόπος να χαθεί μια πατρική περιουσία.

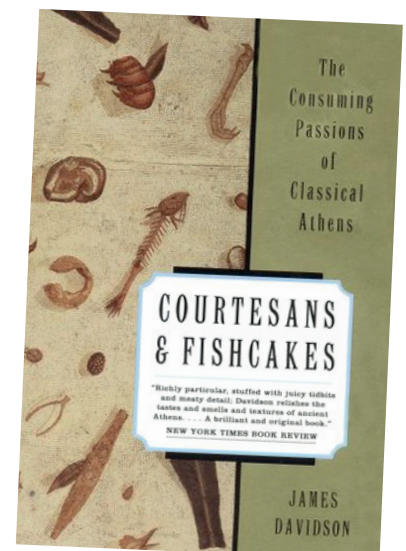
Αλλά αν υπήρχαν και τα «φρυκτά», η φτηνομαρίδα για τηγάνισμα, οι «μεμβράδες» και τα «χαψία» δίπλα στους απρόσιτους λαβράκεις, και τους πάνω από το κάθε τι βασιλείς «έγχελεις», τα χέλια, υπήρχαν κι οι φτηνότερες, προσιτές ακόμη και στους δούλους, οι «δί-

δραχμες» οι «λεωφόροι», οι πιο φθηνές, οι «τριώβολες» για την «κύβδη», την πιο απρόσωπη και γρήγορη στάση - πιο ακριβή πάντως η «λορδώ» - η στάση έδειχνε το στάτους του πελάτη! Μία πήρε και το όνομα «Οβολη», η Δεκαρίτσα, άντε, μας διαβάζουν κυρίες, δεν θα μπορούμε σε «πιπεράτες» λεπτομέρειες. Η Κυρήνη η «δωδεκαμήχανος», στον Αριστοφάνη, ήταν μαέστρος σε δώδεκα στάσεις, αλλά προσπαθήστε να εννοήσετε ποια στάση ήταν η «λέαινα επί τυροκνήστιδος» (λέαινα στον τρίφτη του τυριού): η δική μας συμβουλή, «don't try this at home»!

Το 'Courtesans and Fishcakes', του James Davidson, δείχνει ότι η σεξουαλικότητα στην αρχαία Αθήνα ήταν ένα γλυστερό εμπόρευμα, ενταγμένο σε ένα δαίδαλο λεπτών κοινωνικών διαπραγματεύσεων, όπως κι άλλες ηδονές κι απολαύσεις, από τη οψοφαγία, τους λαχταριστούς έγχελεις, τα χέλια, μέχρι την οιοφλυγία, την οιοποσία. Αλλά, το εξαιρετικό βιβλίο των αρχαίων αθηναϊκών απολαύσεων, απόλαυση το ίδιο στην ανάγνωση, κατορθώνει να παίξει με χιούμορ στον τίτλο του, για την συνάφεια της απόλαυσης του μαρμπουνιού και της «μια μαρμπουνάρα είμαι εγώ», πώς τραγουδά την θηλυκιά καπταωσύνη η ρεμπέτα, μια απογοήτευση είναι ο τίτλος της ελληνικής μετάφρασης, στις εκδόσεις Περίπλους (Αθήναι 2003): «Αρχαίοι Αθηναίοι: Ηδονές, Κατακρήσεις και Ήθη». Μπλιά, πώς κατορθώνεις να πνίξεις κι ένα ψάρι.

Χρόνια πριν, όταν πρωτοσυναντήσαμε το βιβλίο στην έκδοσή του στο Λονδίνο το 1997, ανασκοπώντας στο παροικιακό ραδιόφωνο και στις επιμερίδες εκεί, το αποδώσαμε με τον όμοια, ελπίζουμε, λαχταριστό τίτλο: «Παλαμίδες και Παλλακίδες».

Καλή μας όρεξη, κτύπησε το καμπανάκι της ψαροαγοράς!!

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Μιχάλης Πιερής

Άσπρο χαρτί δεν υπάρχει, όλα είναι ξανά και ξανά γραμμένα

Συνέντευξη // Όλα τα θέματα που αναπτύσσονται στο «Για λίγο Φως» διυλίζονται μέσα από την επώδυνη εμπειρία της έκφρασης και της δημιουργίας ενός έργου τέχνης, σπαρταρούν, εν προκειμένω, μέσα στο δίκτυο της θεατρικής γραφής

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Παρουσιάζεται από τις 17 Σεπτεμβρίου στον άλλο χώρο του Θεάτρου Ένα το θεατρικό έργο του Μιχάλη Πιερή, «Για λίγο Φως». Ο σημαντικός ποιητής, θεατρικός συγγραφέας και ακαδημαϊκός δάσκαλος μιλά στο «Ηδύφωνο» για τους προβληματισμούς που υποκινεί το έργο, για την περιπέτεια της γραφής, τις επιρροές και τους επηρεασμούς του, καθώς και «για τις σκέψεις, τα όνειρα και τους εφιάλτες από τους οποίους, όπως κάθε συγγραφέας, προσπαθεί να ξεφύγει μέσω της θεατρικής γραφής».

Μιχάλη, κάποιοι θεατές που είδαν και το προηγούμενο έργο σου («Το Σπίτι») είπαν ότι το νέο σου έργο (το «Για λίγο Φως») μοιάζει να μας συνέχισα εκείνου. Μπορείς να μας πεις λίγα λόγια επ' αυτού;

Είναι συχνό φαινόμενο ένας συγγραφέας να μην θεωρεί ότι ένα έργο του έχει καλύψει όλους τους προβληματισμούς που προκάλεσε η γένεσή του. Έτσι συνεχίζει να δουλεύει με κάποιες εκκρεμότητες, με κάποιες προεκτάσεις, κάποτε με ίδια ή ανάλογα θέματα και μοτίβα σε ένα άλλο όμως επίπεδο, που στο τέλος δημιουργούν την αίσθηση ότι βρισκόμαστε μπροστά σ' ένα δίπτυχο έργο (κάποτε έχουμε και την έννοια του τρίπτυχου). Ο Καβάφης, για παράδειγμα, έγραψε το 1928 το ποίημα «Εν Σπάρτη» με κύριο θέμα την εξορία της βασιλομήτορος Κρατισκίλειας. Ωστόσο, ένα χρόνο αργότερα επανήλθε στο ίδιο θέμα με το ποίημα «Άγε ω βασιλεύ Λακεδαιμονίων». Το δεύτερο ποίημα μοιάζει συνέχεια του πρώτου (και εν πολλοίς έτσι είναι), όμως δεν παύουν να είναι δύο ανεξάρτητα ποιήματα, που έχουν τη δική τους αυτόνομη υπόσταση.

Το ίδιο συμβαίνει με τα δύο αυτά έργα μου («Το Σπίτι» και το «Για λίγο Φως»). Έχουν αρκετές συγγένειες, το δεύτερο μοιάζει σαν συνέχεια του πρώτου, αλλά έχουν και μεγάλες διαφορές. Η μεγαλύτερη απ' όλες είναι ότι η εμπειρία γραφής του πρώτου είχε ανακουφιστικό χαρακτήρα, ενώ η γραφή του δεύτερου ήταν μια άκρως επώδυνη εμπειρία. Κι αυτό γιατί στο πρώτο άφησα συνειδητά έξω την Κύ-

προ, είναι ένα έργο που θα μπορούσε να το γράψει και κάποιος που δεν έζησε ποτέ στην Κύπρο. Αυτό όμως με βάραινε. Έτσι, στο δεύτερο αποφάσισα ότι πρέπει να αντιμετωπίσω τα τραυματικά θέματα του τόπου μου, της σύγχρονης Κύπρου που είναι ακόμη μοιρασμένη στα δύο. Ας μου επιτραπεί να πω ότι κάτι τέτοιο συμβαίνει και με τα «Γράμματα στη Μητέρα» του Κώστα Μόντη. Τα δύο πρώτα έχουν ένα παγκόσμιο χαρακτήρα, τίποτε δεν προδίδει (τουλάχιστον φανερά) ότι είναι γραμμένα από ένα σύγχρονο Κύπριο. Το τρίτο όμως είναι γραμμένο με μεγάλη οδύνη, γιατί σε αυτό ο Μόντης αντιμετωπίζει μ' έναν εντελώς άμεσο τρόπο τη μοίρα του τόπου του (και ειδικότερα την τεράστια ανοιχτή πληγή που άφησε στο σώμα της Κύπρου η Εισβολή).

Μίλησέ μας για τον τύπο της γραφής σου. Ποιες είναι οι προϋποθέσεις σου όταν γράφεις;

Όπως σε κάθε συγγραφέα, έτσι και στην περίπτωση μου, η έμπνευση παίζει θεμελιακό ρόλο. Από εκεί και πέρα, καθοριστικός παράγοντας είναι η παιδεία του καθενός, τα αποθέματα γνώσεων, αλλά και η δυνατότητα ενεργοποίησης της μνήμης που παλεύει συνεχώς με τη λησμοσύνη. Όλα αυτά, μαζί με τα καθημερινά βιώματα της ζωής, αποτελούν τις προϋποθέσεις μου, όπως λίγο-πολύ αυτό συμβαίνει με κάθε συνειδητό συγγραφέα. Με άλλα λόγια, όταν κάθεται μπροστά στο άσπρο χαρτί, άσπρο χαρτί δεν υπάρχει. Όλα είναι γραμμένα ξανά και ξανά και θα γράψεις υποχρεωτικά επάνω στα γραμμένα. Και όμως! Μπορεί αυτό που θα γράψεις, αν είσαι προικισμένος συγγραφέας, να είναι καινούργιο και ολόδικό σου, έστω κι αν αισθάνεσαι (εσύ ή ο αναγνώστης) ότι η γραφή σου ανακαλεί θέματα και μοτίβα που έχουν απασχολήσει μια πλειάδα από μεγάλους συγγραφείς, δικούς μας και ξένους.

Διακειμενικότητα

Εν σχέσει με αυτό θα ήθελα να σταθούμε στο θέμα της διακειμενικότητας του έργου «Για λίγο Φως» και μάλιστα στη σχέση του Πάνω με τον Κάτω Κόσμο, που είναι κεντρική, θέμα κατ' εξοχήν ομηρικό, αφού το συναντούμε στην «Οδύσσεια».

Έχεις δίκιο, πρόκειται για αρχετυπικό θέμα με το οποίο ως φιλόλογος και ως

ποιητής έχω αναμετρηθεί μαζί του επί πολλά χρόνια. Όμως δεν είναι μόνον ο Όμηρος. Είναι και η αλυσιδα των κειμένων που συνομιλούν μαζί του. Ο Ντάντε, για παράδειγμα, με τη δική του Νέκυια στην Κόλαση, αλλά και αρκετοί σύγχρονοι ποιητές (αναφέρω τον Σικελιανό, τον Σεφέρη και τον Τάκη Σινόπουλο για να μείνω στους δικούς μας). Από την άλλη, πιστεύω ότι με έχει βαθιά επηρεάσει και η σύγχρονη ιρλανδική δραματουργία που αντλεί από περιοχές του μύθου που έχουν αρκετές αναλογίες με τη δική μας λογοτεχνική μυθολογία. Είτε με τη λόγια (όπως ο «Απόκοπος» του Μπεργαδή, όπου έχουμε την κατάβαση ενός ζωντανού στον Άδη), είτε κυρίως με τα δημοτικά μας τραγούδια (θυμίζω πρόχειρα το άσμα του «Νεκρού αδελφού»). Ένα ιρλανδικό έργο που αγάπησα πολύ είναι το «DA» του Hugh Leonard, όπου υπάρχει ένα ανάλογο με το έργο μου σκηνικό επιφάνειας ενός νεκρού πατέρα. Όλα αυτά ανακατεύονται μ' έναν αλχημικό τρόπο με το μυαλό του συγγραφέα που, όπως στο έργο μου ο γιος (που είναι επίδοξος συγγραφέας), το μυαλό του είναι μια μηχανή που αλέθει σκέψεις και όνειρα και εφιάλτες από τους οποίους προσπαθεί να ξεφύγει μέσω της θεατρικής γραφής.

Λέτε σ' ένα σημείο του έργου ότι δεν υπάρχει ούτε Παράδεισος ούτε Κόλαση. Υιοθετώντας δηλαδή την άποψη ενός ενιαίου Άδη, είναι σαν να μην δέχεστε μια βασική διάκριση της χριστιανικής θρησκείας. Είναι έτσι;

Ναι, δεν δέχομαι αυτήν τη διάκριση, γιατί στο θέμα αυτό με καλύπτει η άποψη των Αρχαίων Ελλήνων, αλλά και του δημοτικού μας τραγουδιού όπου έχουμε την έννοια του ενιαίου Άδη, που είναι ο ίδιος για όλους τους νεκρούς. Όλοι είναι βασανισμένες σκιές, όλοι είναι στο σκοτάδι και όλοι νοσταλγούν το Φως, που είναι η ζωή που έζησαν στον απάνω κόσμο. Ο Σολωμός, μολοντί θρήσκος, επειδή ήταν μεγάλος ποιητής έχει γράψει τον στίχο «Γλυκιά η ζωή κι ο θάνατος μαυρίλα».

Στην πραγματικότητα, αυτό που με σκανδαλίζει είναι αυτή η ανόσια συναλλαγή των Χριστιανών (το ίδιο ισχύει και για το Ισλάμ) με τον Θεό, προκειμένου να εξασφαλίσουν προνόμια στην άλλη ζωή: «κέρδητα» τα ονομάζει

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

ο Κορνάρος στον αναγεννησιακό του Ερωτόκριτο. Σας θυμίζω το μοιρολόι της Αρετούσας. Αυτό που λείπει στον Χάροντα η πρωίδα είναι ότι επιτέλους με τον θάνατό της θα τον έχει νικήσει, αφού, δεν είν' στον Άδη ριζικά δεν είν στον Άδη μοίρες δεν είν' στο Άδη κέρδητα, και σώνει σε ό,τι επίρες.

Η λέξη «κέρδητα» είναι το κλειδί. Θέλω να πω ότι η έννοια του «κέρδους» στην άλλη ζωή είναι το κρίσιμο στοιχείο που χαρακτηρίζει τον Χριστιανισμό, όπως και ορισμένες άλλες θρησκείες. Σου τάζουν το μεγάλο κέρδος μιας άλλης, αιώνια ευτυχισμένης ζωής για να σου κλέψουν την πραγματική σου ζωή (την υπαρκτή), δεσμεύοντας την ελευθερία της βούλησής σου, περιορίζοντας τις επιθυμίες σου, αντικαθιστώντας την έννοια της πραγματικής ηδονής με τα υποκατάστατα μιας δήθεν πνευματικότητας, που στην πραγματικότητα είναι η άρνηση του αληθινού βίου που σου έχει δωρηθεί από τις φυσικές νομοτελίες του περιορισμένου και φθαρτού, του «ψεύτη» όπως τον αποκαλεί η λαϊκή μούσα, πλην υπέροχου κόσμου.

Επομένως δεν σε καλύπτει η χριστιανική πίστη για το επέκεινα...

Όπως την έχουν κάνει, όχι, δεν με καλύπτει. Γιατί η αλήθεια δεν μπορεί να κρύβεται πίσω από μια «γιγαντιαία ψευτιά» (για να χρησιμοποιήσω μια φράση του Καβάφη). Δεν λέω ότι εγώ ξέρω ποια είναι η αλήθεια. Τίποτε δεν ξέρω. Αλλά προτιμώ την αποδοχή της άγνοιας και της ανασφάλειας (ειδικά σε αυτό το θέμα), παρά τη σιγουριά που έχουν οι θρησκόληπτοι, αυτή την επηρμένη βεβαιότητα ότι έχουν την αλήθεια στην τσέπη τους...

Θα ήθελα το σχόλιό σου σ' ένα κρίσιμο θέμα που θέτει μια σκηνή του έργου σου. Αναφέρομαι στη συνάντηση του ήρωά σου με τον συνοικο του σπιτιού του στα κατεχόμενα.

Είναι μια θεμιτή ερώτηση, η οποία, γράφοντας το έργο όπως το έγραψα, ήξερα ότι θα γεννηθεί στο μυαλό αρκετών θεατών και είναι κάτι, που υποσυνείδητα έσω, το επιδίωξα. Κατ' αρχάς μου αρέσει (και αυτό προέκυψε από μόνο του, δεν το είχα σχεδιάσει) αυτή αναλογία ανάμεσα στα δύο μαύρα σύνορα, αυτό του Κάτω και του Πάνω Κόσμου και αυτού που μοιράζει την Κύπρο σε κάτω και σε πάνω. Ο συγκεκριμένος ήρωας, ο πατέρας, ο οποίος κατορθώνει να παραβιάζει το φοβερό σύνορο που χωρίζει τη ζωή από τον θάνατο, δεν θα μπορούσε να μην περάσει το σύνορο που χωρίζει την ελεύθερη πατρίδα του από τη σκλαβωμένη, προκειμένου να δει το σπίτι του. Αυτό είναι το ένα. Τα δύο σύνορα που κάποιος τα αμφισβητεί και εν τέλει τα καταργεί με τη σωματική παρουσία του (πραγματική ή νοερή). Ένα είδος μικρής νίκης.

Το άλλο είναι σίγουρα το πολιτικό επίπεδο. Διότι συνομιλούν δύο θεατρικοί ήρωες που εκπροσωπούν δύο διαφορετικές πολιτικές θέσεις. Όμως η είδους συνομιλία είναι αυτή που έχουν; Εδώ βρίσκεται το κρίσιμο σημείο. Ο λόγος τους δεν ήθελα να συνομιλεί με τον πολιτικό λόγο που έχει αναπτυχθεί στην Κύπρο, που μοιάζει τόσο παθιασμένος (και δήθεν συγκροτημένος) κι ωστόσο είναι κούφιος. Ηθέλα να γενεαλογεί τον προωθημένο λόγο μεγάλων

συγγραφέων, όπως για παράδειγμα του Μπέκετ, του Πίντερ ή και του Χειμώνα. Ένας λόγος σχεδόν μονολεκτικός, θρυμματισμένος (ή και φοβισμένος), άρα ανίκανος να γίνει επιθετικός ή και αυταρχικός. Με αυτούς τους όρους, η ίδια η επιλογή του εκφραστικού τρόπου με οδήγησε σ' ένα λόγο όπου υπερτερεί το ανθρωπιστικό στοιχείο, δηλαδή η προσπάθεια κατανόησης των συνθηκών που έχουν φέρει τους δύο ήρωες να στέκονται αμύχανοι μπροστά σ' ένα σπίτι που και οι δύο το θεωρούν «δικό» τους. Εξ ου και το παιχνίδι με τις έννοιες «ξένος» και «δικός».

Ο κτύπος της γραφομηχανής

Μίλησες για εκφραστικό τρόπο που παίζει κύριο ρόλο στη διαμόρφωση της στάσης των ηρώων απέναντι σε κρίσιμα θέματα, όπως αυτό της θρησκείας, της πολιτικής τοποθέτησης, της κοινωνικής απομόνωσης κ.ά. Δηλαδή αποδίδεις στη διαδικασία της δημιουργικής γραφής ένα ρόλο ηγετικό στον τρόπο που εκφράζονται οι σκέψεις και οι ιδέες σου;

Όλα τα θέματα που αναπτύσσονται στο έργο (η μελέτη των ορίων ανάμεσα στο

για έναν ιδιότυπο ήχο (εξ ου και προτιμήθηκε η συγκεκριμένη παλαιά γραφομηχανή), ο οποίος τονίζει το εξής στοιχείο. Ότι τελικά όλα τα θέματα που βασανίζουν έναν συγγραφέα κατά τη διαδικασία της συγγραφής (οι ιδέες, οι σκέψεις, τα όνειρά του) γίνονται ένας ρυθμός. Όπως ο κτύπος της καρδιάς ή ο κτύπος μιας γραφομηχανής...

Μια τελευταία ερώτηση. Πώς σου φάνηκε η παράσταση; Ρωτώ, επειδή είσαι κι εσύ σκηνοθέτης και επομένως σίγουρα σε απασχόλησε η παράσταση του έργου σου ως παράσταση.

Κατ' αρχάς θέλω να πω ότι ενώ έχω σκηνοθετήσει αρκετά έργα άλλων συγγραφέων ή και δικές μου δραματικές προσαρμογές έργων της γραμματείας μας, ποτέ δεν θεώρησα ότι θα πρέπει να σκηνοθετήσω ένα δικό μου έργο. Απεναντίας με γοητεύει αυτή η εμπειρία, το να βλέπω πώς ένας άλλος σκηνοθέτης στήνει ένα έργο της φαντασίας μου. Και από την άποψη αυτή στάθηκα πολύ τυχερός, γιατί τόσο ο Εύης Γαβριηλίδης, όσο και ο Γιώργος Μιχαηλίδης, και τώρα ο Αντρέας Χριστοδουλίδης, έκαναν εξαιρετικές σκηνοθεσίες, τέτοιες που

Από θεατρικό σεμινάριο του Μ. Πιερή στο Πανεπιστήμιο του Σίδνεϋ πριν από 38 χρόνια. Ήταν τον Ιούλιο του 1978, όπου δίδαξε εκεί ως part-time Lecturer και η σκηνή είναι από τον «Ματωμένο Γάμο» του Λόρκα.

πραγματικό και το φανταστικό, ανάμεσα στο ψέμα και στην αλήθεια, η συγκρουσιακή σχέση με την πραγματικότητα, η κριτική στην πολιτική, κοινωνική και θρησκευτική υποκρισία), όλα αυτά διυλίζονται μέσα από την επώδυνη εμπειρία της έκφρασης και της δημιουργίας ενός έργου τέχνης, σπαρταρούν, εν προκειμένω, μέσα στο δίχτυ της θεατρικής γραφής. Ο γιος, όπως και ο πατέρας, είναι θεατρικός συγγραφέας και δεν έχει σημασία που ο ένας είναι κεκρωμένος κατά κάποιο τρόπο και ο άλλος βρίσκεται στο στάδιο όπου βασανίζεται να ανακαλύψει και να αποκαλύψει την αληθινή συγγραφική του φωνή. Και οι δύο πλησιάζουν την πραγματικότητα και προσπαθούν να την κατανοήσουν κυρίως μέσα από την πάλη τους με τη δημιουργική γραφή.

Τον κτύπο της γραφομηχανής που τον είχαμε συναντήσει και στην παράσταση του πρώτου μου έργου («Το Σπίτι») που έκανε ο Γιώργος Μιχαηλίδης στην Αθήνα και στην Κύπρο (ο Εύης Γαβριηλίδης στη δική του εκδοχή στον ΘΟΚ είχε προτιμήσει το γράψιμο στο χέρι) τον ακούμε κι εδώ. Πρόκει-

εγώ δεν θα μπορούσα νομίζω να κάνω. Για να μείνω στην τωρινή παράσταση του «Θεάτρου Ένα», θέλω να πω ότι ο Αντρέας με αιφνίδιασε θετικά με τις λύσεις που έδωσε στις μεγάλες δυσκολίες που παρουσιάζει το συγκεκριμένο έργο προκειμένου να σταθεί στα πόδια του και να κυλήσει, καθώς είναι γεμάτο με απότομες εναλλαγές τόπου και χρόνου. Το πιο σημαντικό, ωστόσο, που πέτυχε είναι η ροή του έργου, ο τρόπος που η μια σκηνή διαχέεται μέσα στην άλλη κι ως εμπλέκονται ζωντανοί και νεκροί, και μάλιστα σχεδόν χωρίς κανένα black out. Αυτό είναι μεγάλο σκηνοθετικό επίτευγμα, γιατί έδωσε θεατρική υπόσταση στον ονειρικό και ενίοτε εφιαλτικό ρυθμό που προσπάθησα να έχει το έργο ως κείμενο. Να προσθέσω, επίσης, ότι φάνηκε τυχερός με τις ερμηνείες των τεσσάρων ηθοποιών που ενσαρκώνουν τους ρόλους. Δεν πρόδωσαν τους χαρακτήρες τους, δεν τους έφεραν στα μέτρα τους, πήγαν αυτοί προς αυτούς και τους ανακάλυψαν, τους μελέτησαν και τους έδωσαν την αυθύπαρκτη δική τους οντότητα, την οποία επιδιώκει κάθε καλή ερμηνεία.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

6ο Διεθνές Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου

Δωρεάν πολιτισμός για όλους

Συνέντευξη // «Στόχος και επιθυμία είναι να καταφέρουμε, κάποια στιγμή, να συμβάλουμε ουσιαστικά και στην παραγωγή ταινιών», τονίζουν οι καλλιτεχνικοί διευθυντές του Φεστιβάλ, **Κίμων Μυλωνάς** και **Αλεξία Ρόιτερ**

ΜΙΧΑΗΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Εκάδες μικρού μήκους ταινίες μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ, πειραματικές και ταινίες κινουμένων σχεδίων από την Κύπρο και ολόκληρο τον κόσμο θα έχουν την ευκαιρία να παρακολουθήσουν οι θεατές του 6ου Διεθνούς Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους Κύπρου, το οποίο διοργανώνεται από τις 15-21 Οκτωβρίου 2016 στο Θέατρο Ριάλτο, στη Λεμεσό.

Για το πρόγραμμα και τους στόχους του φετινού φεστιβάλ, καθώς και για τις προοπτικές του, μιλούν στο «Ηδύφωνο» οι καλλιτεχνικοί διευθυντές Κίμων Μυλωνάς και Αλεξία Ρόιτερ, που πέτυχαν, στα έξι χρόνια της λειτουργίας του, να το καταστήσουν μια αξιόλογη και ραγδαία αναπτυσσόμενη παραγωγική μονάδα στο διεθνές πεδίο της μικρού μήκους ταινίας.

Το Φεστιβάλ Ταινιών Μικρού Μήκους κλείνει αισιώς τον έκτο χρόνο λειτουργίας του, έχοντας μια ραγδαία αναπτυσσόμενη προοπτική. Εκτιμάτε πως βρίσκεται στο σημείο το οποίο είχατε αρχικά στοχοθετήσει

ως βασική σας επιδίωξη και όραμα;

Ξεκινώντας το 2011 το Φεστιβάλ είχε θέσει κάποιους στόχους. Ο βασικότερος ήταν να καταφέρει να προσελκύσει το κοινό και να αναδείξει την ταινία μικρού μήκους. Πολύ στοχευμένα έγινε ένα άνοιγμα όσον αφορά στην προώθηση και την εικόνα την οποία προβάλλει προς τα έξω. Το πρόγραμμα ταινιών και παράλληλων εκδηλώσεων καταλήγει στην τελική του μορφή κάθε χρόνο μέσα από μια διαδικασία, η οποία παίρνει περίπου ένα χρόνο. Προσπαθούμε κάθε χρόνο να πλαισιώνουμε τις προβολές με παράλληλα προγράμματα και οπτικοακουστικά shows, προσφέροντας ένα πιο ολοκληρωμένο προϊόν. Φυσικά, πολύ σημαντικό είναι και το γεγονός ότι οι διοργανωτές και η καλλιτεχνική διεύθυνση πήραμε τη συνειδητή απόφαση να προσφέρεται όλο το πακέτο δωρεάν. Δωρεάν πολιτισμός για όλους.

Επίσης, ένας βασικός στόχος ήταν να καταστήσουμε το Φεστιβάλ γνωστό στο εξωτερικό. Η παρουσία μας σε διεθνή φεστιβάλ και η στοχευμένη πρόσκληση επισκεπτών στις κριτικές επιτροπές συμβάλλουν καταλυτικά στην εικόνα που προβάλλει το Φεστιβάλ προς τα έξω. Η λίστα ονομάτων των κριτικών μας επιτροπών είναι ένα

ισχυρό χαρτί στην προσέλκυση καλλιτεχνών και επισκεπτών. Πλέον, μας στέλνουν δημιουργοί, των οποίων οι ταινίες έχουν βραβευτεί στα πιο σημαντικά φεστιβάλ του κόσμου, ακόμα και οσκαρικές ταινίες. Αυτό δείχνει ότι το Φεστιβάλ έχει καταφέρει να προβάλλει μια σοβαρή εικόνα στο εξωτερικό.

Πολύ σημαντικός στόχος, επίσης, είναι η ανάδειξη των Κύπριων δημιουργών. Πλέον υπάρχει μια πλατφόρμα στην ίδια τους τη χώρα, όπου μπορούν να προβάλλουν και να διαγωνίζονται, μαζί με τις ξένες παραγωγές, ισάξια και να κρίνονται από σημαντικές διεθνείς προσωπικότητες. Κάθε χρόνο το Φεστιβάλ ταξιδεύει στην υπόλοιπη Κύπρο, προβάλλοντας τις κυπριακές ταινίες σε άλλες πόλεις και διοργανώσεις. Όσον αφορά στο εξωτερικό, κάθε χρόνο στέλνουμε πακέτα σε προγραμματιστές άλλων φεστιβάλ, για να διαλέξουν κυπριακές παραγωγές και, επίσης, μέσω συνεργασιών μερικές φορές έχουμε καταφέρει να κάνουμε αφιερώματα στην κυπριακή ταινία μικρού μήκους. Ακόμα, πρέπει να αναφερθεί ότι κάθε χρόνο στην κριτική επιτροπή καλείται να είναι μέλος ένας Κύπριος δημιουργός, ο οποίος έχει βραβευτεί στο δικό μας Φεστιβάλ, τηρώντας, έτσι, μιαν άτυπη παράδοση.

Πάνω σε ποιους άξονες κινείται η φετινή διοργάνωση; Μπορείτε να δώσετε το στίγμα της;

Φέτος το Φεστιβάλ εστιάζει περισσότερο από κάθε άλλη χρονιά στο τρίπτυχο Ασία, Ευρώπη και Αφρική. Πέραν του διαγωνιστικού τμήματος, στα παράλληλα προγράμματα το κοινό θα έχει την ευκαιρία να παρακολουθήσει ταινίες που εστιάζουν σε νέους Αφρικανούς δημιουργούς από την Ουγκάντα, ταινίες που εστιάζουν στην οικολογία από το Τόκιο και, σε συνεργασία με το Φεστιβάλ Αραβικών Ταινιών της Γενεύης, ένα αφιέρωμα σε ταινίες που γυρίστηκαν από τους ίδιους τους έφηβους Σύρους μετανάστες. Το τελευταίο θα αποτελέσει και τη ναυαρχίδα των παράλληλων προγραμμάτων, αφού και η προβολή τους θα είναι πολύ ιδιαίτερη. Θα προβληθούν εν πλω στα ανοιχτά της Λεμεσού πάνω σε πλοίο, το οποίο θα διαμορφωθεί ειδικά γι' αυτές τις προβολές. Φυσικά, όπως πάντα, θα υπάρχει το πρόγραμμα με τις καλύτερες ταινίες του Φεστιβάλ κινουμένων σχεδίων Όψεις του Φανταστικού και το διαγωνιστικό πρόγραμμα μουσικών βίντεο, με κριτική επιτροπή τους φοιτητές Καλών και Εφαρμοσμένων Τεχνών του ΤΕΠΑΚ. Το Masterclass φέτος αφορά

στη δουλειά ενός από τους πιο σημαντικούς διευθυντές φωτογραφίας της Ευρώπης, του Γιώργου Αρβανίτη. Θα μας μιλήσει για τη φωτογραφία και τη συνεργασία του με σημαντικούς σκηνοθέτες, όπως τον Θεόδωρο Αγγελόπουλο και τους αδελφούς Dardennes.

Φέτος εγκαινιάζουμε την γκαλερί του ISFFC. Μέσα στο Ριάλτο διαμορφώνεται πλέον ένας χώρος που θα λειτουργεί ως γκαλερί, όπου θα προβάλλονται προγράμματα ειδικού ενδιαφέροντος. Στο φετινό μας πρόγραμμα θα έχουμε δύο προγράμματα. Το πρώτο αφορά ταινίες κινουμένων σχεδίων εμπνευσμένες από το ποιητικό έργο του Καβάφη, με δημιουργούς φοιτητές του Πανεπιστημίου Τεχνών Musashino του Τόκιο. Το δεύτερο αποτελείται από πειραματικές ταινίες και video art, όλα επιλογές από την εταιρεία διανομής Sixpackfilm της Αυστρίας.

Πώς αξιολογείτε το στάτους της κυπριακής μικρού μήκους ταινίας; Θεωρείτε ότι βρίσκει σιγά-σιγά τη θέση της στη διεθνή κινηματογραφική σκηνή;

Η κυπριακή ταινία μικρού μήκους ανέκαθεν έκανε καλή πορεία στο εξωτερικό. Ας μην ξεχνάμε ότι είχαμε δύο συμμετοχές στο διαγωνιστικό των Καννών, στο

www.simerini.com.cy

φεστιβάλ Βενετίας, στο φεστιβάλ Βερολίνου και σε όλα τα σημαντικά κινηματογραφικά φεστιβάλ στον κόσμο. Κάθε χρόνο κυπριακές ταινίες ταξιδεύουν και βραβεύονται. Γίνονται με πολλές δυσκολίες και θυσίες, αφού τα λεφτά είναι λίγα. Παρ' όλα αυτά, παράγονται ταινίες οι οποίες είναι τεχνικά άριστες και προφανώς αφορούν, αφού ταξιδεύουν τόσο πολύ.

Ποιες μπορεί, κατά τη γνώμη σας, να είναι οι περαιτέρω συμβολές του Φεστιβάλ για την ακόμη μεγαλύτερη ανάπτυξη και προώθηση της κυπριακής μικρού μήκους ταινίας;

Στόχος και επιθυμία είναι να καταφέρουμε κάποια στιγμή να μπορέσουμε να συμβάλουμε ουσιαστικά στην παραγωγή ταινιών. Έχουμε θεσπίσει, πέραν των χρηματικών βραβείων, και βραβεία τα οποία σε συνεργασία με τους χορηγούς μας προσφέρονται υπό μορφήν υπηρεσιών μεταπαραγωγής. Έτσι προσφέρεται μια καλή ευκαιρία για έναν δημιουργό να φτιάξει την επόμενη του ταινία με λιγότερο κόστος. Επίσης, σε συνεργασία με το Φεστιβάλ Clermont - Ferrand, το ISFFC προσφέρει τη δυνατότητα σε Κύπριους δημιουργούς να βρουν συμπαραγωγό από το εξωτερικό μέσω του Euro Connection. Φυσικά, φιλοδοξία είναι η εξασφάλιση πόρων σε μελλοντικό στάδιο, έτσι ώστε το Φεστιβάλ να υποστηρίζει χρηματικά κάποιες ανεξάρτητες παραγωγές στα πρότυπα ξένων φεστιβάλ.

Ένα μήνυμα προς τους δημιουργούς αλλά και στους σινεφίλ;

Το Φεστιβάλ πρέπει να πει ένα μεγάλο ευχαριστώ σε όλους τους δημιουργούς που μας παρέχουν τη δυνατότητα να προβάλλουμε και να προωθούμε το έργο τους. Συγχαρητήρια πρέπει να πούμε στους Κύπριους δημιουργούς, που ταξιδεύουν και βραβεύονται στο εξωτερικό. Στους σινεφίλ να πούμε ότι η προσπάθειά μας κάθε χρόνο είναι να παραδίδουμε ένα προϊόν το οποίο θα είναι πρωτότυπο και φρέσκο. Ευχαριστούμε που το υποστηρίζετε και ελπίζουμε να σας δούμε και φέτος στο Ριάλτο.

Το Πρόγραμμα του Φεστιβάλ

Πέρα από τις δεκάδες μικρού μήκους ταινίες μυθοπλασίας, ντοκιμαντέρ, πειραματικές και ταινίες κινουμένων σχεδίων από την Κύπρο και ολόκληρο τον κόσμο που θα προβληθούν, στο πλαίσιο του Φεστιβάλ περιλαμβάνονται σημαντικά παράλληλα προγράμματα, αφιερώματα, masterclasses, μουσικές εκδηλώσεις και πολλές άλλες δραστηριότητες.

Η Κριτική Επιτροπή, η οποία απαρτίζεται από καταξιωμένους επαγγελματίες του κινηματογράφου, θα απονεμίσει τα εξής βραβεία: Βραβείο Καλύτερης Ταινίας Μικρού Μήκους, Βραβείο Καλύτερης Σκηνοθεσίας, 2ο Βραβείο Καλύτερης Ταινίας, 1ο Βραβείο Καλύτερης Κυπριακής Ταινίας, 2ο Βραβείο Καλύτερης Κυπριακής Ταινίας, Βραβείο Καλύτερου Ντοκιμαντέρ και Βραβείο Φοιτητικής Επιτροπής για Καλύτερο Μουσικό Βίντεο.

Φέτος, θα δούμε δεκατρείς, συνολικά, ταινίες μικρού μήκους από Κύπριους σκηνοθέτες στο Εθνικό Διαγωνιστικό μας πρόγραμμα, οι οποίες μετέχουν αυτόματα και στο διεθνές πρόγραμμα: 8 Μέρες Παρλόρ, Ζωής Φυλακτίδου, Αντίδοτον, Μιχάλη Χαπέσιου, Bad Habits, Αιμίλιου Αβραάμ, Εξ ουσία, Αντώνη Ιωαννίδη, Ημισο, Αργυρούς Νικολά

ου, Last Breath, Ρεβέκκας Στυλιανού (animation), Mad Dogs, Δανάς Παπαϊωάννου, Το Ποτάμι, Γεωργίας Νικολάου, Sanctioned, Χάρη Αγιώτη, Σαββατοκύριακο, Talat Gokdemir, Σεμέλη, Μυροσίνας Αριστείδου, The Soup, Νίκου Σύννου (animation), Τανγκό στο Μπαλκόνι, Μίωβα Παπά.

Φέτος, Πρόεδρος της Κριτικής Επιτροπής είναι ο καταξιωμένος Έλληνας διευθυντής φωτογραφίας και Πρόεδρος του Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης Γιώργος Αρβανίτης. Ο Γ. Αρβανίτης υπήρξε ένας από τους σταθερούς συνεργάτες του Θεόδωρου Αγγελόπουλου σε μεγάλες επιτυχίες του, όπως Αναπαράσταση και Μία αιωνιότητα και Μία Μέρα ενώ, μεταξύ άλλων διακρίσεων, έχει βραβευθεί 9 φορές από το Φεστιβάλ Κινηματογράφου Θεσσαλονίκης, για την Καλύτερη Φωτογραφία. Στη διάρκεια της καριέρας του έχει συνεργαστεί με εξέχουσες προσωπικότητες του κινηματογράφου, όπως οι Tomas Clay, Frederick Wiseman, Radu Mihaileanu, Marco Ferreri, Marco Bellochio, Volker Schlöndorff, Jules Dassin, Μιχάλης Κακογιάννης, Αδελφοί Dardenne, Jean-Pierre Améris, Catherine Breillat. Στο βιογραφικό του καταγράφονται 111 ταινίες μεγάλου μήκους (ελληνικές και ξένες).

Ο Γ. Αρβανίτης θα παραδώσει masterclass στο πλαίσιο του Φεστιβάλ την Κυριακή, 16/10, από τις 6 μ.μ. με

χρι τις 8 μ.μ., στο Θέατρο Ριάλτο (επί σκηνής). Είσοδος ελεύθερη.

Μαζί του στην Κριτική Επιτροπή θα είναι οι: Jukka-Pekka Laakso, Διευθυντής του Φεστιβάλ Κινηματογράφου του Τάμπερε (Φινλανδία). Το συγκεκριμένο φεστιβάλ έχει τη σφραγίδα της FIAPF (International Federation of Film Producers Association) και συγκαταλέγεται ανάμεσα στα κορυφαία φεστιβάλ μικρού μήκους, μαζί με το φεστιβάλ του Oberhausen και του Clermont-Ferrand. -Nicolas Khabbaz, Παραγωγός- Σκηνοθέτης, Επικεφαλής του Τμήματος Οπτικοακουστικών Τεχνών του Πανεπιστημίου Notre Dame University (NDU) του Λιβάνου και καλλιτεχνικός διευθυντής του NDU International Short Film Festival. -Δρ Bojidar Manov, Κριτικός κινηματογράφου και δημοσιογράφος (Pressa daily, Εθνική Βουλγαρική Ραδιοφωνία, περιοδικό Kino κ.λπ.) από τη Βουλγαρία. Διέτελεσε Πρύτανης της Σχολής Κινηματογράφου της Εθνικής Ακαδημίας Θεάτρου & Κινηματογράφου της Σόφιας. Σήμερα κατέχει θέση λέκτορα στο Νέο Βουλγαρικό Πανεπιστήμιο. Είναι μέλος της FIPRESCI (Διεθνής Ένωση Κριτικών Κινηματογράφου). -Τώνια Μισαλή, Κύπρια Σκηνοθέτις - Παραγωγός και μέλος της Καλλιτεχνικής Επιτροπής του φεστιβάλ Cyprus Film Days International Festival. Όπως κάθε χρόνο, το Φεστιβάλ προσκαλεί

έναν Κύπριο σκηνοθέτη, ο οποίος βραβεύθηκε με το μεγάλο βραβείο σε προηγούμενη έκδοση του Φεστιβάλ, ως μέλος της κριτικής Επιτροπής. Η Τώνια Μισαλή απέσπασε το Πρώτο Βραβείο Καλύτερης Κυπριακής Ταινίας Μικρού Μήκους το 2014, με την ταινία Νανούρισμα της Πεταλούδας.

Διοργανωτές

Το Φεστιβάλ είναι μια συνδιοργάνωση των Πολιτιστικών Υπηρεσιών του Υπ.Π.Π. και του Θεάτρου Ριάλτο.

Τελει υπό την αιγίδα του Δημάρχου Λεμεσού, κυρίου Ανδρέα Χρίστου και στηρίζεται από το Τεχνολογικό Πανεπιστήμιο Κύπρου. Χορηγοί επικοινωνίας το περιοδικό TIME OUT και ο SUPER FM.

Το αναλυτικό και πλήρες πρόγραμμα θα είναι σύντομα είναι διαθέσιμο στην ιστοσελίδα του Φεστιβάλ www.isffc.com.cy

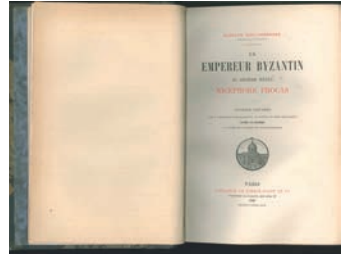
Επιπρόσθετες πληροφορίες Υπότιτλο: Όλες οι ταινίες θα προβάλονται στους αυθεντικούς τους διαλόγους με ελληνικούς και αγγλικούς υπότιτλους.

Είσοδος ελεύθερη (Απαραίτητη η εξασφάλιση θέσεων από το ταμείο του θεάτρου)

Πληροφορίες: Θέατρο ΡΙΑΛΤΟ 77 77 77 45 www.isffc.com.cy / www.rialto.com.cy

ART AERI LTD

Νικηφόρος Φωκάς

Νικηφόρος Φωκάς (912 - 11 Δεκεμβρίου 969) ήταν Βυζαντινός αυτοκράτορας από το 963 έως το 969. Τα λαμπρά στρατιωτικά κατορθώματά του συνέβαλαν στην ανασωπύρωση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας κατά τη διάρκεια του 10ου αιώνα. Καταγόταν από τη μεγάλη στρατιωτική οικογένεια των Φωκάδων της Καππαδοκίας. Το 960, με την ιδιότητα του δομέστικου των σχολών της Ανατολής, ο μετέπειτα αυτοκράτορας ανέλαβε επικεφαλής της εκστρατείας για την απελευθέρωση της Κρήτης από τους Σαρακηνούς. Μέρος από τα λάφυρα παραχώρησε στον φίλο του Αθανάσιο Αθωνίτη, ο οποίος τον είχε ακολουθήσει στην εκστρατεία της Κρήτης, για να ιδρύσει τη Μονή Μεγίστης Λαύρας στο Άγιον Όρος. Μετά τον θάνατο του αυτοκράτορα Ρωμανού Β', ο χήρα του Θεοφανώ κάλεσε τον Νικηφόρο στην πρωτεύουσα, έχοντας πρόθεση να του ζητήσει προστασία για τα παιδιά της και την ίδια. Με την άφιξή του στην Πόλη, και μπροστά στην ομορφιά της Θεοφανούς, φαίνεται ότι την ερωτεύτηκε ελκρινά και ξέχασε τους προηγούμενους όρκους του. Όμως, τα αισθήματα δεν ήταν αμοιβαία. Η αυτοκράτειρα, παρ' όλα αυτά, με χαρά δέχτηκε τον γάμο που της πρότεινε ο Νικηφόρος. Βασική κατεύθυνση της πολιτικής του υπήρξε η συνέχιση των αγώνων εναντίον των Αράβων στην Ανατολή, τους οποίους είχε εγκαινιάσει με επιτυχία σε όλα τα επίπεδα. Απομάκρυνε τους Άραβες από την Κιλικία, ανακατέλαβε την Κύπρο και προσάρτησε μεγάλο μέρος της Συρίας, προχωρώντας έως την Τρίπολη. Ο ανιψιός του Φωκά Ιωάννης Τσιμισκής συνεργάστηκε με την αυτοκράτειρα Θεοφανώ και οργάνωσε συνωμοσία για την εκθρόνισή του, η οποία και συντελέστηκε με τη δολοφονία του αυτοκράτορα τη νύκτα της 10ης Δεκεμβρίου του 969. Δολοφονήθηκε με απεχθή τρόπο, την ώρα που κοιμόταν. Αυτό το φρικιαστικό τέλος επιφύλαξε η μοίρα για τον Νικηφόρο Β' Φωκά, τον γενναίο στρατηγό, τον ευσεβή χριστιανό αλλά και τον προδομένο αυτοκράτορα. Πάνω στον τάφο του ήταν χαραγμένη η εξής επιγραφή: «Τους νίκησε όλους εκτός από μια γυναίκα». Ο Νικηφόρος Φωκάς ήταν φύση δυναμική και ιδιόρρυθμη και αισθανόταν ιδιαίτερη ικανοποίηση τόσο στο πεδίο των μαχών όσο και στην εμπειρία της ασκητικής πτυχίας. Υπήρξε ένας από τους σημαντικότερους αυτοκράτορες του Βυζαντίου και μεγάλος οραματιστής της παγκόσμιας ακτινοβολίας της αυτοκρατορίας.

Για περισσότερες πληροφορίες αποταθείτε στο www.artaeri.com. Μακαρίου 71, Λ/σία

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Γιάννης Ζελιαναίος - Γιώτα Παναγιώτου

Το STRAW DOGS... γαβγίζει υπέροχα

Συνέντευξη // Το κοινό σου το χτίζεις με τις καταθέσεις σου ως δημιουργός και ως τρόπος παρουσίας σε αυτό που ονομάζεται τέχνη

ΜΙΧΑΛΗΣ ΠΑΠΑΔΟΠΟΥΛΟΣ

Τέσσερα χρόνια Straw Dogs... Άγρια, όμορφα, εμπνευσμένα. Οι εμπνευστές του πιο θαρραλέα δημιουργικού πολιτιστικού περιοδικού που κυκλοφορεί στον ελληνικό και κυπριακό χώρο μιλούν στο «Ηδύφωνο» για τα πεπραγμένα της δουλειάς τους, καθώς και για τα επόμενα τους σχέδια, που σφύζουν από όνειρα και δημιουργική ζέση... Έτσι το 'φερε η μοίρα. Μαζί τους να ξεκινήσει το «Ηδύφωνο», μαζί τους να τελειώσει.

Τέσσερα χρόνια Straw Dogs, με πολλά πρωτότυπα θέματα, εξαιρετικού ενδιαφέροντος αφιερωματικές σελίδες και μια πλούσια ποικιλότητα στην κάλυψη των διαφόρων καλλιτεχνικών και πολιτιστικών πεδίων. Θεωρείτε ότι έχετε εκπληρώσει τους στόχους που είχατε θέσει εξ αρχής;

Γ.Ζ: Νομίζω πως οι στόχοι του περιοδικού εκπληρώνονται τεύχος με τεύχος και σε κάθε επόμενο μπαίνουν νέοι. Υπάρχει μεγάλη διαφορά στο πώς ξεκινήσαμε στο πρώτο τεύχος και πώς οδεύει πια στο έκτο του, που ετοιμάζου-

με. Ήρθαν κι έφυγαν εξωτερικοί συνεργάτες, προστέθηκαν κι αφαιρέθηκαν θεματικές κατηγορίες και κάθε τεύχος ετοιμάζεται ξεχωριστά σαν να τα ξεκινάμε όλα από την αρχή. Οπότε, θέτουμε πάντα στόχους για την επόμενη κίνηση μέχρι να εκπληρωθεί κι αυτή και πάει λέγοντας.

Γ.Π: Οι στόχοι που θέσαμε στις απαρχές του όλου εγχειρήματός μας αφορούσαν κυρίως την οριοθέτηση μιας ταυτότητας και μιας γραμμής πλεύσης ως προς την αισθητική και τη θεματολογία, τις οποίες θα θέλαμε να κοινωνήσουμε στο ανταγωνιστικό κοινό. Ασφαλώς, από τα γεννοφάσκια του Straw Dogs μέχρι σήμερα, υπήρξαν πολλές τροποποιήσεις, αφού το να ασχολείσαι με την τέχνη και δη αυτήν μέσα από τον έντυπο κόσμο και τον εκδοτικό χώρο, δεν είναι μια στατική κατάσταση ή μια μαθηματική πράξη ακριβείας, αλλά πότερο μια αέναη διαδικασία σκέψης, που πολλές φορές σε κάνει να αναθεωρείς, να προσθέτεις και να αφαιρείς - να προσθέτεις και να αφαιρείς, ανθρωπίνως, καταστάσεις και θέματα έως ότου καταλήξεις σε αυτό που σου κάνει. Επομένως, οι αρχικοί μας στόχοι μπορεί να θεωρηθεί πως εκπληρώθηκαν, εφόσον η ανάγκη μας για δημιουργικότητα, το πείσμα και

τα γερά μας στομάχια, οι ουσιαστικές συνεργασίες και οι επιλογές μας μάς κράτησαν και μας κρατούν στον χώρο και τον χορό τόσα χρόνια ενώ, όπως είπε κι ο Γιάννης, κάθε φορά, με κάθε νέα περιοδική ή βιβλιακή έκδοση, είναι σαν να ξεκινάμε τα πάντα από την αρχή, οπότε το κοντέρ μηδενίζεται και ξαναρχινά.

Πέρα από την έκδοση του περιοδικού, επεκταθήκαμε και στον χώρο των βιβλιακών εκδόσεων, με βιβλία, κυρίως, ποίησης. Πώς σταθμίζετε αυτήν τη διεύρυνση της εκδοτικής σας εμπειρίας;

Γ.Ζ: Η απόφαση για να ξεκινήσουμε να κάνουμε και βιβλιακές εκδόσεις πάρθηκε βασικά όταν ήταν να κυκλοφορήσω εγώ το νέο μου βιβλίο, «Μακάριοι οι σκύλοι του οινοπνεύματος». Δεν υπήρχε κανένα νόημα να απευθυνθώ σε κάποιον εκδότη, από τη στιγμή που μπορούσαμε να το βγάλουμε εμείς οι ίδιοι με τους δικούς μας δρους, τη δική μας λογική κι αισθητική. Απ' εκεί και πέρα αποφασίσαμε πως θα κυκλοφορούμε βιβλία που μας αρέσουν και δεν θα στηθεί ένας κατάλογος του εκδοτικού με δουλειές που δεν μας αγγίζουν. Γι' αυτό τον λόγο έχουμε απορρίψει και βιβλία που βγήκαν μετά από κάποιον άλλο οίκο και πήραν τον δρόμο τους. Η

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

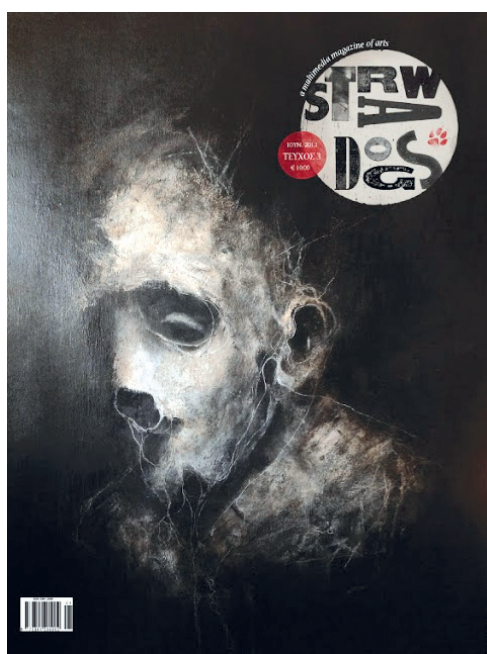
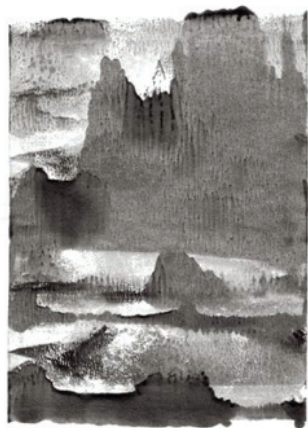
επιλογή για να εκδώσουμε κάτι έχει να κάνει μόνο με τα προσωπικά μας γούστα, ανεξαρτήτως του τι όνομα και γνωριμίες κουβαλά ο κάθε συγγραφέας.

Γ.Π: Εξ ορισμού του το περιοδικό δεν καταπιάνεται με τα εφήμερα και ενημερωτικού τύπου τεκταινόμενα που αφορούν τον κόσμο της Τέχνης, αλλά κινείται καθαρά αφιερωματικά, όντας έτσι ένα περιοδικό αρχαιακού ύφους. Παρ' όλα αυτά, μέσα στις περισσότερες από 100 σελίδες κάθε τεύχους είναι αδύνατον να ενσωματωθούν πολλές πολυσέλιδες και ολοκληρωμένες ποιητικές συλλογές ή άλλων ειδών βιβλία. Οπότε και εξ αφορμής του βιβλίου «Μακάριοι οι σκύλοι του οινοπνεύματος» αποφασίσαμε πως, παράλληλα με το περιοδικό, θα θέλαμε όλο αυτό το υλικό που διαβάζουμε και δεν έχει ακόμη εκδοθεί να βρει στέγη στον εκδοτικό μας οίκο, με μοναδικό γνώμονα και αρχή να μας αρέσει και να έχει, κατά τη γνώμη μας πάντα, κάτι να πει. Τέλος, να επισημάνω -κάτι μεν αυτονόητο αλλά πολλάκις παραγκωνισμένο- πως η όλη ενασχόληση με τα της εκδοτικής διαδικασίας δεν είναι μια υπόθεση απλή και πως, όπως καθετί, προϋποθέτει χρόνο και κόπο, αφοσίωση κι αγάπη, έτσι κι αυτό περιλαμβάνει μια πλειάδα εργασιών που πρέπει να καμωθούν, μέσα από ποικίλες δυσκολίες, από οικονομικής φύσεως θέματα μέχρι τις «ιδιομορφίες» καλλιτεχνών και συνεργατών.

Ανασκοπώντας, στα τέσσερα αυτά χρόνια, με αφετηρία τις πάντα ενδιαφέρουσες εκδοτικές σας παρεμβάσεις, τον ευρύτερο πολιτισμικό χώρο, παρατηρείτε να σημειώνονται οριστικές αλλαγές; Ας πούμε στο ενδιαφέρον και στην προσληψιμότητα του κοινού;

Γ.Ζ: Το κοινό γενικά είναι μια πολύ παρεξηγήσιμη έννοια. Υπάρχει κοινό που εκπαιδεύεται, υπάρχει κοινό που θα μασήσει οτιδήποτε του πλασάρουν, υπάρχει κοινό που το ενδιαφέρει να ψαχτεί, το μοναχικό κοινό, και μπορούμε να παίζουμε αέναα με τον όρο. Το κοινό σου, για μένα, το χτίζεις με τις καταθέσεις σου ως δημιουργός και ως τρόπος παρουσίας σε αυτό που ονομάζεται τέχνη. Περισσότερο με ενδιαφέρουν αυτοί που θα τους δώσω έναυσμα, είτε με το περιοδικό είτε με τα ποιήματα, να ψαχτούν και παραπέρα. Το να καριεντίζεσαι με έναν ολόκληρο κύκλο σε οποιαδήποτε μορφή τέχνης δεν με ενδιέφερε ποτέ, η πηγή έρχεται από αλλού, το να σου πει ένα νέο κι «άγουρο» παιδί σήμερα ότι αυτό που κάνεις με έκανε να ψαχτώ, να γνωρίσω κάτι άλλο από αυτό που ήξερα είναι κέρδος. Ξέρεις, ακούω καμιά φορά την ατάκα πως η ποίηση δεν είναι για όλους, ίσως τελικά και πολλές φορές η ποίηση δεν είναι γι' αυτούς που το προσυπογράφουν αυτό. Είναι μια μεγάλη κουβέντα το τελευταίο και ο χώρος εδώ πολύ μικρός.

Γ.Π: Από τη μία, τα γραμμωτά Μάρλιν του Αγίου Βαρθολομαίου ζουν μόνα τους, αλλά αν είναι για να φαν, πάνε πάντα με παρέα και, από την άλλη, είναι κι οι θαλάσσιοι λέοντες στις ακτές του Περού, που για να επιβιώσουν πρέπει να μείνουν απαραίτητοι κατά τη διάρκεια των οργίων που διαδραματίζονται δίπλα τους. Το ίδιο πάνω-κάτω ισχύει και με το κοινό. Άλλωστε, το να

κυκλοφορεί κανείς διατυμπανίζοντας περιστασιακά και με μια ταμπέλα ανά χείρας που γράφει «καλλιτέχνης», «δημιουργός», «εκδότης», «αναγνώστης» ή/και ό,τι άλλο παρεμφερές, δεν είναι παρά μονάχα ένα αυτάρεσκο πυροτέχνημα που θα σκάσει, θα λάμψει λίγο και θα εξαφανιστεί - και είναι προφανώς κάτι το οποίο δεν μας αφορά και δεν μας αγγίζει. Το να καταθέσουμε, χωρίς εκπτώσεις, την ιδιότητα μας αντίληψη, μέσα από τις καλλιτεχνικές μας επιλογές, αποτελεί εν γένει την ταυτότητα και τη θέση μας μέσα στα πράγματα, κι αν κανείς, μέσα απ' ό,τι κοινωνούμε, νιώθει πως μπορεί να συμπορευτεί αλλά κυρίως να τροφοδοτηθεί, τότε αυτό είναι που μπορεί να γεννήσει και να καθιερώσει αυτό που αποκαλείται «κοινό».

Τέλος, η πρόσληψη απαιτεί πάντα την αντίληψη και όπως απέδειξε κι η ίδια η ιστορία, οι άνθρωποι που αντιλαμβάνονται κάτι τη στιγμή που αυτό συμβαίνει και που συνάμα το βιώνουν ως έχει είναι αριθμητικά λίγοι σε σύγκριση με την αδηφάγα και χωρίς καρακτήρα μάζα.

εκδοτικό. Θα έχει τίτλο «Οι κρυμμένες ιστορίες πίσω από τα τραγούδια», το έχει γράψει ο Τάσος Βαφειάδης που αρθρογραφεί στο σπουδαιότερο για μένα ελληνικό μουσικό site (mic.gr) και θα έχει να κάνει με αυτό που λέει ο τίτλος του. Λεπτομέρειες προσεχώς!

Γ.Π: Έπονται, ανάμεσα σ' άλλα, κάποια μεταφραστικά εγχειρήματα, τόσο από πλευράς μου όσο και από άλλους μεταφραστές-συνεργάτες, αλλά είναι πολύ νωρίς για να μιλήσουμε γι' αυτά. **Ζώντας τα τελευταία χρόνια μόνιμα στην Κύπρο, πώς αξιολογείτε την εν γένει πολιτιστική ζωή του τόπου;**

Γ.Ζ: Εγώ ζω τα τελευταία έξι χρόνια εδώ και μέσα σε αυτό το διάστημα έχω δει κι έχω παρακολουθήσει να συμβαίνουν πράγματα που κάθε χρόνο γίνονται ακόμη καλύτερα. Φεστιβάλ κινηματογράφου, μουσικής, εκθέσεις και πάει λέγοντας. Το ζήτημα είναι να υπάρχει διάρκεια σε αυτά, να βελτιώνονται και να βάζει ο καθεὶς το λιθαράκι του στον τόπο απ' τον τομέα του. Όπως είπα και πριν, το κοινό χτίζεται και το βλέπω να συμβαίνει σε όλες αυτές τις διοργανώσεις. Τώρα, όσον αφορά εκεί-

Ποια σχέδια και ποιες άλλες συνεργασίες έχετε κατά νουν;

Γ.Ζ: Υπάρχει το έκτο τεύχος του Straw Dogs που ετοιμάζουμε αυτό τον καιρό με πολύ σπουδαίες συνεργασίες και παρουσιάσεις στις κατηγορίες του, δίνοντας ιδιαίτερη έμφαση στην ποίηση και την πεζογραφία, όπου και θα δημοσιεύσουμε δύο ολόκληρα βιβλία μέσα στις σελίδες του. Άλλα τέσσερα βιβλία που θα ανακοινωθούν σύντομα από το site μας, καθώς επίσης και παρουσιάσεις των τριών τελευταίων ποιητικών βιβλίων που έχουμε εκδώσει, σε Ελλάδα και Κύπρο.

Εσύ, Γιάννη, κινείσαι με την ίδια ευκέρεια ανάμεσα στη γραφή και τη μουσική, ενώ εσύ, Γιώτα, κυρίως στον χώρο των μεταφράσεων. Να αναμένουμε να δούμε κάποια στιγμή μια έκδοση που να καλύπτει όλα αυτά τα πεδία;

Γ.Ζ: Να διευκρινίσουμε ότι γράφω με αγάπη για τη μουσική και πως δεν γράφω μουσική. Ένας από τους στόχους μας είναι να μεταφραστεί και κάποιο μουσικό βιβλίο στο μέλλον ή ένα βιβλίο που το 'χει γράψει μουσικός. Πάντως, αν όχι τέλος αυτής της χρονιάς, αρχές της επόμενης, θα κυκλοφορήσουμε ένα βιβλίο μετά μουσικής που θα εγκαινιάζει και μια νέα σειρά στον

χώρο που γκρινιάζουν πως δεν γίνεται τίποτα σε αυτό τον τόπο και άλλες γραφικές, για μένα, απόψεις, ποτέ δεν τους είδα να πατάνε σε καμιά από τις εκδηλώσεις που συμβαίνουν κατά καιρούς.

Γ.Π: Εγώ, από την άλλη, γεννήθηκα, κατοικώ, εργάζομαι, ζω και δημιουργώ στην Κύπρο. Συμφωνώ με όλα όσα ανέφερε ο Γιάννης πιο πάνω κι απλώς θα προσθέσω πως η αντίληψή μας ως προς το τι είναι ο πολιτισμός και ποια μπορεί να είναι ατομικά ή συλλογικά τα οφέλη από αυτόν είναι όχι μόνο στην Κύπρο, αλλά και παγκόσμια, ένα θέμα που χρήζει ακόμα συζήτησης και πολλές φορές και αμφισβήτησης. Ενδιαφέροντα πράγματα, καταστάσεις και εκδηλώσεις συμβαίνουν κι άνθρωποι με σκέψεις, οράματα και ιδέες υπάρχουν. Το θέμα είναι όλα αυτά να έχουν διάρκεια μες στον χρόνο, να μοιράζονται και να στηρίζονται ουσιαστικά και έμπρακτα και να γίνονται με ειλικρινή τρόπο, με σοβαρότητα και συνέπεια, μακριά από μικρότητες και συμφέροντα που θέλουν τον όποιο «έξυπνο» να θέλει μόνο να τα κοινομάει, να βγάξει μόνο όνομα και να καταλήγει απλώς ένας στιγμιαίος επιχειρηματίας με μυαλό λογιστή και με «κοινό» του μοναχά μια κλίκα απαρτισμένη από φίλους και συγγενείς.

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Βιβλιοφιλική Πανδαισία

Παρουσίαση // Όψεις του Φανταστικού 2016 μέσα από τα βιβλία Ελλαδικών και Κυπρίων νεαρών συγγραφέων από τις Εκδόσεις «Συμπαντικές Διαδρομές»

Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Εφόσον κάθε ορισμός είναι περιορισμός, τοσούτω μάλλον δεν θα ορίζαμε σε ανελαστικά πλαίσια και αυστηρές προδιαγραφές τη Λογοτεχνία του Φανταστικού εν όψει των πρωτεϊκών πολύμορφων μετασχηματισμών της μέσα από τις ανανεώσιμες πηγές μιας αένας έμπνευσης και μιας αστείρευτης συγγραφικής ενέργειας. Εγγενής η Φαντασία στη διαχρονία του ατομικού και συλλογικού υποσυνείδητου, προηγήθηκε του Λόγου, προσδίδοντας στα δυσεξήγητα «μυστηριώδη» φαινόμενα του σύμπαντος και στις υπαρξιακές απορίες του ανθρώπου από τη γέννηση έως τον θάνατό του μυθολογικές διαστάσεις με υπερβολικές δόσεις συναισθηματικού και διαισθητικού θαυμασμού. Έτσι, πριν από τον φιλοσοφικό στοχασμό, την έλλογη γνωσιοθεωρητική διάνοηση και την επιστημονική σκέψη, για να παραφράσουμε τον Αριστοτέλη, «διά γαρ το θαυμάζειν οι άνθρωποι και νυν και το πρώτον ήρξαντο μυθολογείν», ταυτίζοντας το «φρονείν» με το «αισθάνεσθαι» και κατά προέκταση με το «φαντάζεσθαι». Αυτή ακριβώς η καλπάζουσα δημιουργική φαντασία είναι που ζωντάνεψε αριστοτεχνικά λογοτεχνικά έργα από την ακένωτη Ομηρική μυθολογία και τους Αισώπειους μύθους μέχρι τις ιστορίες του Λουκιανού και του Απουλίου στην ελληνιστική περίοδο και από τις σκοτεινές αφηγήσεις του Μεσαίωνα ή το γοτθικό μυθιστόρημα του 18ου αιώνα έως τις μέρες μας με μια πλειάδα συγγραφέων, αν και οι καθαρόαιμοι του είδους δεν επικρατούν στην ελληνική του επικράτεια, να βλέπουν τον κόσμο από μίαν άλλη οπτική είτε στις παρελθοντικές του ουτοπικές αναζητήσεις είτε στις μελλοντολογικές του δυστοπίες. Από τα γήινα πετάγματα, μέχρι τις υποβρύχιες καταδύσεις και έως τις διαστημικές πτήσεις σε υπερκόσμους αστερισμούς, υπαρκτούς ή ανύπαρκτους γαλαξίες.

Μια τέτοια ατμόσφαιρα από τη Λογοτεχνία του φανταστικού αποπνέει και το φετινό φεστιβάλ στον τόπο μας, μέσα από αλληγορικούς και μετωνυμικούς συμβολισμούς, υπερφυσικά όντα και χιμαιρικές οπτασίες, θαυμαστές και παράξενες φαντασιώσεις, όπως στους πίνακες του Ιερώνυμου Μπος. Ένα διαφορετικό αντισυμβατικό, κυρίως, βιβλίο με ενδιαφέρουσες συγγραφικές συλλήψεις και εξίσου ελκυστικές αναγνωστικές προκλήσεις, που άρχισε από προχτές Παρασκευή και κλείνει απόψε τον τρίημερο κύκλο του, διαγράφοντας σημεία περισσότερο ή λιγότερο έντεχνης αναφοράς σε χώρους παρουσιάσής του στη Λευκωσία, Λάρνακα και Λεμεσό, συναθροίζοντας 15 συγγραφείς από την Ελλάδα και την Κύπρο με πάνω από 100 βιβλία.

Η πρωτοβουλία διοργάνωσης, που είχε ως στόχο την εποικοδομητική συνάντηση αναγνωστών και συγγραφέων, μια πρώτη γνωριμία με το σύνολο του έργου τους και την ανταλλαγή απόψεων μετά τις σύντομες βιβλιοπαρουσιάσεις, συμπεριλαμβανομένων και των παρουσιάσεων της Συλλογής Ελληνικού Παραμυθιού «Στην Ανέμη τυλιγμένη», καθώς και της Ανθολογίας Ελληνικού Φανταστικού Διηγήματος «Θρύλοι του Σύμπαντος V», οφείλεται

εξομολόγηση του Μπωντλαίρ. Έτσι, επιστρέφουν και φέτος με μια δυναμικότερη βιβλιοφιλική πανδαισία στην Κύπρο, ανανεώνοντας τη διευρυμένη φιλαναγνωσία του αναγνωστικού κοινού γύρω από τις «Όψεις του Φανταστικού», όπως επιγράφουν το πολύπτυχο πρόγραμμα των εκδηλώσεών τους.

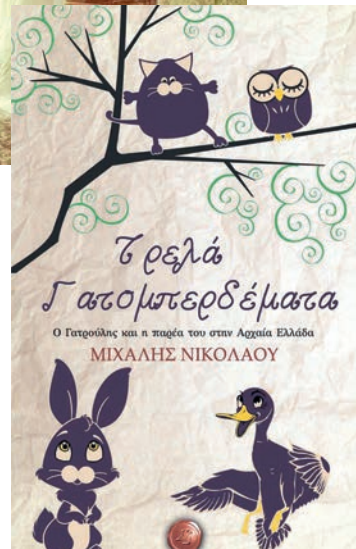
Αμφίσημος ο τίτλος, εφόσον πρόκειται για φανταστικά ωραίες εκδόσεις άρτια αισθητικής επιμέλειας από πλευράς περιεχομένου και φροντισμέ-

που με τους καλύτερους οιωνούς να συνεχίσει ακάθεκτη την πορεία της και στα επόμενα χρόνια. Σήμερα, ιδίως, και σε ένα αμφίβολο κοντινό μέλλον για την τύχη του βιβλίου και τη στάση των νέων απέναντι στο έντυπο είδος του σε σχέση με την πολύωρη και ολόένα εθιστική ενασχόλησή τους με τον ηλεκτρονικό υπολογιστή, που τους υποκινεί συνεχώς στη δελεαστική πλοήγηση στον άλλο φανταστικό, αλλά ενίοτε, ύποπο κόσμο του διαδικτύου.

που αναδύονται, προφανώς, από τη ζωή και τα προσωπικά της βιώματα, θα μπορούσαν να στοιχειοθετούν στιγμιότυπα φαντασικής αποτύπωσης από μίαν υποθετική ή ονειρική πραγματικότητα. Έτσι, με συγκινησιακή κατάνυξη μέσα από τις αναμνήσεις μιας ονειροπόλας ανάμνησης μάς μεταφέρει στο ερωτικό συναπάντημα του χτες, την ανεπίστροφη φυγή του τρένου με τον παλιό αγαπημένο, αχέαστες εκδρομικές εξορμήσεις και ημερολογιακές καταγραφές από τις πικρές μνήμες του '74, που εκ των υστέρων μόνο σαν μυθιστόρημα φανταστικού εφιάλτη μπορούν να κατανοηθούν.

Με τα «Τρελά Γατομπερδέματα» ο Μιχάλης Νικολάου μέσα από μίαν ευρηματική μυθιστορηματική πλοκή και έξυπνα λογοπαίγνια οδηγεί τους μικρούς του φίλους με την «κλεψύδρα» του Αρχιμήδη πίσω στα χρόνια της Αρχαίας Ελλάδας, για να γνωρίσουν μαζί με τον γάτο Γατρούλη, την πάπια Σαπφώ και την κουκουβάγια Αθηνά τα μυθολογικά και ιστορικά της δρώμενα και τους μεγάλους όλων των αιώνων και των εποχών πρωταγωνιστές της.

Αν, ωστόσο, οι δύο αυτοί συγγραφείς μας καταθέτουν στη λογοτεχνία του μαγικού ρεαλισμού και της επινοητικής φαντασίας τα πρώτα τους δείγματα, ο Ανδρέας Καπανδρέου έχει δώσει από καιρό τα διαπιστευτήριά του στο όχι και τόσο εύκολο αυτό είδος, που προδίδει αναγνωρίσιμες τεχνικές αδεξιότητες και αδυναμίες σε γλωσσικό ύφος, χαρακτήρες, και ανέλιξη πλοκής. Η σρωτή όμως γλώσσα του Καπανδρέου με τις ανάλογες χρωματικές εναλλαγές της, οι ευδιάκριτοι χαρακτήρες και το εφευρετικό σασπένς της πλοκής αναδεικνύουν τις πρώτες διηγηματικές του «αλλόκοτες ιστορίες» στα έργα «Το τρομακτικό μουσικό του Αϊστάιν» (εκδόσεις Επιφανίου, 2010) και «Ο γιος της Μάγισσας» (Συμπαντικές Διαδρομές, 2012). Από τις ίδιες εκδόσεις το πρόσφατο μυθιστόρημά του «Ο μουσικός σύντροφος του Ρήγα: Η άγνωστη μαρτυρία του Ιωάννη Καρατζιά». Ο συγγραφέας με τη δική του «χρονομηχανή» μάς μεταφέρει από τη φανταστική Θωμανοκρατούμενη Αθήνα του 2103 στη Βιέννη, το Βελιγράδι και την Καστοριά της δεκαετίας του 1790, για να παρακολουθήσουμε με κομμένη την ανάσα την επαναστατική πορεία του Ρήγα Φεραίου και τον περιπετειώδη βίο ενός από τους συντρόφους, του επίσης λόγιου επαναστάτη από τη Λευκωσία Ιωάννη Καρατζιά. Αν και, όπως γράφει στον πρόλογό του, «η ιστορία θέλει τον Ιωάννη Καρατζιά να εκτελείται από τους Τούρκους μαζί με τον Ρήγα και έξι άλλους επαναστάτες το 1798 στον πύργο Νεμπόζα στο Βελιγράδι», οι μυθιστορηματικές σελίδες μάς επιφυλάσσουν άλλες εκπλήξεις από τον κόσμο της καλής λογοτεχνικής φαντασίας του Ανδρέα Καπανδρέου, στις οποίες θα επανέλθουμε με προσεκτικότερη ματιά.

στις ελλαδικές εκδόσεις «Συμπαντικές Διαδρομές». Οι διοργανωτές απεδείχθησαν και στο παρελθόν, όπως και τώρα, γνήσιοι φίλοι του ποιοτικού βιβλίου και ζηλωτές της πανελληνίας προώθησής του, της διάδοσης των ιδεών και των μηνυμάτων του για καλλιέργεια συστηματικής αναγνωστικής συνείδησης- εξού και με αισθήματα ευγνωμοσύνης επιφυλάχθηκε ενθουσιώδης υποδοχή στους ένθερμους αυτούς ενισχυτές των φερέλπιδων και πολλά υποσχόμενων νεαρών, ως επί το πλείστον, συγγραφέων μας. Επιτυχώς ωφέλιμη η παρουσία τους στη Λευκωσία τον Δεκέμβριο του 2012, όχι απλώς για να καταστήσουν γνωστές πολλές από τις εκδοτικές τους δραστηριότητες, αλλά προπάντων γι' αυτή καθ' εαυτή τη μέθεξη συναντιληψης, ενσυναίσθησης και αλληλοσυμπλήρωσης μεταξύ αληθινού συγγραφέως και «υποκριτή» αναγνώστη, κατά την παραβολική

νους εκτύπωσης, αλλά και εμπνευσμένες από τη σφαίρα του φανταστικού παραμυθιού, της μυθοπλαστικής και ηθοπλαστικής παιδικής και νεανικής λογοτεχνίας, της ευφάνταστης δημιουργικής γραφής για μικρούς και μεγάλους, καθώς επίσης μιας πολυεπίπεδης και πολυθεματικής φαντασίας, από τα αφηγηματικά μονοπάτια μέχρι τα διηγηματικά τοπία και έως τα πιο μακρινά μυθιστορηματικά ταξίδια, που εναλλάσσουν το πραγματικό με το υπερρεαλιστικό και το μεταφυσικό σύμπαν. Επί πλέον, μιας εξόχως επινοητικής δεξιότητας, που κινείται στα όρια της πραγματικότητας και της ιστορικής μετάπλασης υπαρκτών γεγονότων σε φαντασικά δρώμενα, υπερβαίνοντας και τα πλέον απίθανα επιστημονικά μυστήρια κινηματογραφικής ταινίας θρίλερ.

Χαιρόμαστε ιδιαίτερα και επαξίως επαινούμε μια τέτοια κίνηση πολιτισμικής δραστηριότητας, που προσβλέ-

www.simerini.com.cy

Βιβλιονηλασίες // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Δημήτρης Ποταμίτης ο Ιδεοποιός

Άννα Κελεσιδου

Στον κορυφαίο συμπατριώτη μας θεατράνθρωπο, μεγάλο ηθοποιό, πρωτοποριακό σκηνοθέτη και θιασάρχη, αλλά και έναν από τους σημαντικότερους ανά το πανελλήνιο ποιητές μας, τον πρόωρα χαμένο αείμνηστο Δημήτρη Ποταμίτη, αφιερώνει το βιβλίο της η πολυγραφότατη συγγραφέας Άννα Κελεσιδου. Στο μεγάλο σχήματος βιβλίο 140 σελίδες, που κυκλοφόρησε το 2008 από τις εκδόσεις Εν Τύποις, καταγράφονται γνωστές, αλλά και άγνωστες πτυχές των έργων και των ημερών του Ποταμίτη, των θεατρικών και ποιητικών του δραμάτων με τη θεατρική και αρχαιοελληνική σημασία του όρου.

Σταχυολογούμε στο παρόν σημείωμα χαρακτηριστικά στιγμιότυπα από το βιβλίο, που σηματοδοτούν την αφετηρία της ευδοκίμης σταδιοδρομίας του και παραθέτουμε στη συνέχεια αποσπάσματα από σκέψεις σε έργα και συνεντεύξεις του ίδιου, που καταδεικνύουν τη φιλοσοφία του πάνω σε υπαρξιακά θέματα και σύγχρονους προβληματισμούς.

Κατ' αρχήν, «η Κλαίρη Αγγελίδου, αφού χαρακτηρίσει τον Δημήτρη "μεγάλο ηθοποιό, σκηνοθέτη και ποιητή", μαρτυρεί επίσης, ότι ήδη τότε στα παιδικά του χρόνια, το λεπτό, ντελικάτο αγόρι, που είχε πολλή ψυχή και οράματα, έγραφε σενάρια, μάζευε στο υπόγειο του σπιτιού του τους φίλους του και έπαιζαν θέατρο. Υποδυόταν διάφορους ρόλους με εξαιρετικό τρόπο, πριν ακόμη σπουδάσει θέατρο. Το θέατρο ήταν σε κάθε φλέβα, σε κάθε ίνα του κορμιού του. Ένας θεατράνθρωπος γεννιόταν σ' εκείνο τον δρόμο». «Σκηνοθετούσε επίσης δικά του και άλλα έργα και τα παρουσίαζε σε διάφορες εκδηλώσεις στην αγαπημένη Αμμόχωστο!...]. Το πρώτο σημαντικό βήμα της θεατρικής του πορείας γίνεται στο αρχαίο θέατρο της Σαλαμίνας, 1962!...] με το έργο του Σοφοκλέους «Οιδίπους Τύραννος», σε σκηνοθεσία, τελευταία, Παναγιώτη Σέρρη («πρωτοπόρου του κυπριακού θεάτρου και της πολιτιστικής οργάνωσης του κυπριακού κράτους»).[...] Οιδίποδας ο Δημήτρης Ποταμίτης· Ιοκάστη, η πανέμορφη μαθήτριά της τελευταίας επίσης τάξης του (τότε) Γυμνασίου, Σοφία Παπαϊωάννου. Ένα δεκαεχτάχρονο αγόρι αναλαμβάνει τώρα μια μίμηση "πράξεως σπουδαίας και τελείας", κι αυτό θα είναι η αρχή ολόκληρης ζωής ταγμένης στην τελειότητα».

«Από συνέντευξη του 1998: "... Αντιστέκομαι...ο πολιτισμός ποτέ δεν γράφτηκε από τις πλειοψηφίες... Ο Ιησούς Χριστός ήταν μειοψηφία, το ίδιο και ο μεγάλος Σωκράτης. Δεν μπορεί να περιμένουμε από τα πλήθη καμιά δικαίωση, αντίθετα πρέπει να υπάρχει ο εμπνευστής

που να τα οδηγεί να γίνουν καλύτερα. Το μόνο που μπορεί να εξαίγει η Ελλάδα και η Κύπρος μπροστά στα τέρατα, που είναι οι άλλες ευρωπαϊκές χώρες και η Αμερική, είναι ο πολιτισμός μας... Εκείνο που έχουμε ανάγκη είναι...καλούς θεατές...ο δέκτης...θέλει ανάπτυξη...Η σωτηρία έρχεται από ταξίδι αυτογνωσίας. Μια βουτιά στον εαυτό μας είναι όλος ο αγώνας...των ποιητών, των φιλοσόφων, των σημαντικών ανθρώπων. Η αγάπη στον εαυτό δεν είναι βέβαια μια εγωιστική παθολογική λειτουργία, είναι επίγνωση...».

«Ξερεis, Διογένη, τι είναι Θέατρο; Θέατρο είναι μια ζωή, που όμως κανείς δεν την έχει ζήσει σ' αλήθεια. Κάνει ότι τη ζει ο ηθοποιός, στη σκηνή. Ο θεατής, δηλαδή εσύ, βλέπεις κάποιους ανθρώπους στη σκηνή, που στην πραγματικότητα δεν υπάρχουν! Οι ήρωες στο θέατρο είναι αθάνατοι, δεν πεθαίνουν ποτέ, σαν τους ανθρώπους, μπορούν να ζουν ξανά και ξανά τα ίδια πράγματα, ίδια εντελώς ίδια! Όμως αυτό δεν έχει καμιά σχέση με την πραγματικότητα... Θέλω να πω πως το θέατρο είναι τρόπος τινά, ένα ψέμα... Όμως ένα ψέμα τόσο αληθινό, που επιτρέπει την προσέγγιση της αλήθειας. Της πραγματικότητας...» (Από τον Έλληνα Βάτραχο, Κέδρος 1995).

«Ο,τι αγάπες είναι καλά κλεισμένο μες στην πέτρα. Περιμένει να το λευτερώσεις! Στην πέτρα... Εκεί είναι όλοι οι φίλοι μου... Εκεί ο Σοφοκλής, εκεί ο Όμηρος, ο Πλάτωνας και ο Μακρυγιάννης, ο Καραϊσκάκης, ο Θεόφιλος, ο Διονύσιος, ο Καραολής, εκεί ο Δημητρίου... Εκεί και οι ακρογιαλιές της Αμμοχώστου!...τα αγάλματα δεν τα σμιλεύει ο καλλιτέχνης, αυτό είναι ψέμα! Τα αγάλματα υπάρχουν μέσα στην πέτρα! Ο καλλιτέχνης πρέπει απλά να τα απελευθερώσει από την πέτρα!». (Ο Μύθος των Αγαλμάτων. Η Αμμόχωστος).

Ως επίλογο επιλέγουμε δύο επιγραμματικούς στίχους από ένα ποίημα του αθάνατου της τέχνης και του οράματος Δημήτρη Μαρωνίτη: «Αλίμονο την ώρα που η γνώση/θα διαλύσει την ψευδαίσθηση».

Ιδεοσκόπιο // Χρυσόθεμις Χατζηπαναγή

Τραγικοί θεατές στη Σαλαμίνα υπό την σκιάν του σκαιοῦ κατακτητή

chrysothemisch1@gmail.com

Τα όσα γράφονται πιο κάτω δεν τελούν υπό το κράτος καμιάς ιδεοληπτικής εμμονής είτε ακραίας κινδυνολογίας και υπονομευτικής «λυσσοφοβικής» διάθεσης, ευεπίφορης στο κλίμα αδιαλλαγίας της τουρκικής πλευράς, που εσχάτως επανήλθε δριμύτερη· ούτε αντιδικούν με αίολα επιχειρήματα πολιτικών σκοπιμοτήτων ή μικροκομματικών παρωπίδων, ασφαείς αμφιθυμίες ίσως αποστάσεων και μετέωρες αμφιλογίες πυθικών «ήξεις αφήξεις».

Προς διασάφηση, απλώς, των εύλογων προβληματισμών και επιφυλάξεων, των συγκεκαλυμμένων ή αποκάλυπτων δηλωσικών και αντιδηλώσεων, που δημοσιοποιήθηκαν κατά κόρον αυτές τις μέρες για την επικείμενη παράσταση της «Αντιγόνης» στο υπό τουρκικὴν κατοχὴν θέατρο της Σαλαμίνας, επανατίθεται απερίφραστα το καιρὶο ερώτημα: πὸς νομιμοποιείται ἢ σε ποιο βαθμὸ παρανομεῖ ἡ Κυπριακὴ Δημοκρατία να ζῆττει ἄδεια μέσω των αρμοδίων φορέων της ἀπὸ τις παράνομες Ἀρχές του ψευδοκράτους για την πραγματοποίηση μιας τέτοιας ἐκδήλωσης; Ἐστὼ και αν τίθεται ὑπὸ την αἰγίδα της Δικονομικῆς Τεχνικῆς Επιτροπῆς, που ὅσο κι αν στομῶνει με πολιτιστικὲς «επαναπροσεγγίσεις» την αἰχμὴ του δόρατος ἕως και προσυπογράφοντας την αλλοίωση των ἑλληνικῶν μας τοπωνυμίων, δεν αλλοιώνεται ἡ οὐσία του προβλήματος, τούτῃσιν ἡ συνεχιζόμενη εἰσβολὴ και κατοχὴ της πατρίδας μας.

Τραγικὴ εἰρωνεία τὸ νόμιμο κράτος, ἐνὸς ἐπὶ δεκαετίες διαλαλεῖ ἀπαταχὸς τὴν μη ἐκκώρση των κυριαρχικῶν του δικαιωμάτων, να αυτοακυρώνεται κάτω ἀπὸ την παράνομη δικαιοδοσία του κατακτητῆ για παραχώρηση της ἑλληνικῆς μας Σαλαμίνας. Ὅποια ὕβρις, ἐκεῖ ὅπου ἐδὼ και 3.200 χρόνια δεν ἔπαψε ν' ἀντικεῖ ἀπ' ἄκρη σ' ἄκρη της Ἀχαΐας Ἀκτῆς ἡ φωνὴ του Ὁμηρικοῦ Τεύκρου, του πανάρχαιου προγονικοῦ της οἰκιστῆ: «ες γὴν ἐναλίαν Κύπρον, οὐ μ' ἐθέσπισεν/οικεῖν Ἀπόλλων, ὄνομα νησιωτικόν/Σαλαμίνα θέμενον της ἐκεῖ χάριν πάτρας». Ἐκεῖ στις δικές

μας «αμμουδιές του Ὁμήρου», την ἱερὴ θαλασσοφιλήτῃ μας γῆ, ὅπου το Ἀπολλώνιο θέσπισμα βεβηλώθηκε ἀπὸ τις βάρβαρες ὀρδές του Ἀττίλα και τὴ δυναστικὴ ἐπιβολὴ του νεο-οθωμανικοῦ κατοχικοῦ καθεστώτος με τους ἐκάστοτε ἐγκαθέτους της Ἀγκυρας.

Τραγικὴ συνάμα εἰρωνεία, μέσα ἀπὸ τὴν διαιώνιση για 42 ὀλάκερα χρόνια μιας τραγωδίας χωρὶς κάθαρση, το ἀνέβασμα τραγωδιῶν, που πάει να γίνει θεσμός με τον «Ἰππόλυτο» πέρσι και φέτος την «Αντιγόνη»: του ἀριστοτεχνικοῦ Σοφοκλείου δράματος, του κατ' ἐξοχὴν ἐμβληματικοῦ ὑπὸ ἐποψὴν ὑπεροχῆς των ἠθικῶν και ἀγραφῶν θείων νόμων ἀπέναντι στο θετὸ δίκαιο των ἀνθρώπων, ὅπως ἐνοσρκώνεται στην ἀνυποχώρητη ἀντίσταση της ηρωίδας του ἐναντία στην ἀλαζονικὴ και ἀκαμπτη ἐξουσιαστικὴ δύναμη του Κρέοντα. Γιατί, σύμφωνα με τον Χέγκελ, ο νεκρὸς δεν ἀνήκει πλέον στο κράτος, ἀλλὰ στην οἰκογένειά του· και ἡ Ἀντιγόνη, θάβοντας τον ἀδελφὸ της Πολυνείκη, ὑπερασπίζεται τους ἱεροῦς οἰκογενειακοῦς δεσμούς ὄχι εἰς βάρος ἀλλὰ ὑπὲρ των πολιτῶν [«Ὁυ γαρ ποτ' οὐτ' ἀν...βία πολιτῶν τόνδ' ἀν νόμῳ πόνον», στ. 905-907], ἐφόσον χωρὶς οἰκογένεια δεν ὑπάρχει πόλις. Ἐπιλογή, που αν και καταδικάζει ο ἱεροῦς νόμος του Κρέοντα, δικαιώνεται, ὠστόσο, ἀπὸ τους ὀρθὰ σκεπτόμενους και τους υγιῶς φρονούντες, ὅπως ἐμφανῶς τονίζει ἡ δοτικὴ του κρίνοντος προσώπου στο ἀρχαῖο κείμενο: «Καίτοι σ' ἐγὼ τίμῃσιν τοῖς φρονούσι ἐν», στ. 904.

Και ο Ἐρντογάν, που ἔβγαλε φεφά να μην κηδευτοῦν οἱ νεκροὶ πραξικοπηματίες του πρόσφατου πραξικοπήματος στην Τουρκία; Πληθαίνουν, φαίνεται, οἱ Κρέοντες στην ἐποχὴ μας με ἐπικεφαλὴς τον δικτάτορα νεοσουλτάνο των ἀπάνθρωπων φερμανίων και των υποχθόνιων κατακτητικῶν βλέψεων μέσα ἀπὸ τὸ «νερὸ της εἰρήνης» να μην ξεπλένει τὸ ἐγκλημα πολέμου, που συνιστᾷ ο ἐποικισμὸς των κατεχομένων ἐδαφῶν μας. Ἐξ ἀντιθέτου, λιγοστεύουν μέχρις ἀφανισμοῦ οἱ Ἀντιγόνης ἢ ὠρμιμάζοντας ἐνδίδουν, προφανῶς, στις ἐπιμημητικὲς ἀποστροφές της «μυαλω-

μένους» Ἰσμήνης: «Θερμὴν ἐπὶ ψυχροῖσι καρδίαν ἔχεις» [«Για κρύο, τρομερὸ σκοπὸ εἶναι ζεστὴ ἡ καρδιά σου», στ. 89] και «Ἀρχὴν δε θηρᾶν οὐ πρέπει τάμψα» [«Ὁ φρόνιμος δεν κυνηγᾷ τ' ἀδύνατα ποτὲ του», στ. 92]. Κι ἂς με συγχωρέσει ο αείμνηστος Δημήτρης Μαρωνίτης, που δεν μου βρίσκεται ἡ δικὴ του στιβαρὴ μετάφραση σε εὐχυμο ἑλληνικὸ λόγο. Ἀυτὸν, που ἀπόλαυσα, ὁμολογουμένως, κατὰ την πρεμιέρα της παράστασης στο ἀμφιθέατρο της Σκολῆς Τυφλῶν, ἐφόσον ἐνσυνειδήτως ἀρνούμαι να παρακολουθῶ στο ὑπὸ στρατιωτικὴν κατοχὴν ἀρχαῖο μας θέατρο της Σαλαμίνας. Ἐκεῖ που τα δράματα της «ἀνιγματικῆς», κατὰ τον Μαρωνίτη, «Αντιγόνης» θα ἀναπαραστήσουν στις 28 του μηνὸς ἠθοποιοὶ ἀπὸ τὸ Ἐθνικὸ Θέατρο, τὸ Κρατικὸ Θέατρο Βορείου Ἑλλάδος και τον Θεατρικὸ μας Ὄργανισμὸ. Τρία Ἑλληνικὰ θέατρα, που «ἀφῆθηκαν κι ἐνδίδουν», ἄλλως «ἐλλῆνῶφωνα» (sic), κατὰ την ἀτυχή, ἴσως και ὄχι τόσο ἀτυχή, ἐκφραση του Προέδρου του ΘΟΚ σε πρόσφατη συνέντευξή του, καθουσιάζοντας διαμαρτυρίες και ἐνοστάσεις ὅτι «το θέατρο της Σαλαμίνας εἶναι δικὸ μας και ἐκεῖ πάμε ὡς οἰκοδεσπότες». Τραγικὴ ψευδαίσθηση παραμυθίας, που ἐκ των πραγμάτων θα μκτρηρίζεται ἀπὸ τὸ οὕτω καλούμενο «Τμήμα Ἀρχαιοτήτων και Μουσείων» του ψευδοκράτους, ὅπερ και διενεργεῖ παράνομες ἀνασκαφές. Τραγικὸι και μερικοὶ ἠθοποιοὶ, που παρὰ τις ἀρχικὲς τους ἀντιδράσεις ὑπέκυψαν στην κατευναστικὴ πειθῶ («θηρᾶν οὐ πρέπει τάμψα») του κασσανδρικοῦ διδάχου τους σκηνοθέτη. Ἀλήθεια, κύριε Λιβαθινέ, ἀν «βρέθηκε λύση και για τις δυο πλευρές», δεν βρέθηκε ἀκόμη λύση στο πρόβλημα της Κύπρου, ἐκτός και ἀν μεσολαβήσετε εσείς ὡς γεφυροποιὸς πολιτισμοῦ προς «τὴν ἄλλη πλευρά!» Τραγικὸι, ἐν τέλει, και οἱ θεατῆς, που δεν θ' ἀκούσουν τον τραγικὸ ἑλληνικὸ λόγο, ὅπως ἐλευθεροῦν τον ἀκούγαμε ἀπὸ τους μαθητῆς του Ἑλληνικοῦ Γυμνασίου Ἀμμοχώστου στον «Οιδίποδα Τύραννο» και ἀπὸ τον χορὸ στον «Αἶαντα» του Ἐθνικοῦ Θεάτρου της Ἑλλάδος: «Ὡ κλεινὰ (ἐνδοξὴ) Σαλαμίς...».

Ηδύφωνο

www.simerini.com.cy

Το παλιό ζειμπέκικο του Αλέξη Δαμιανού

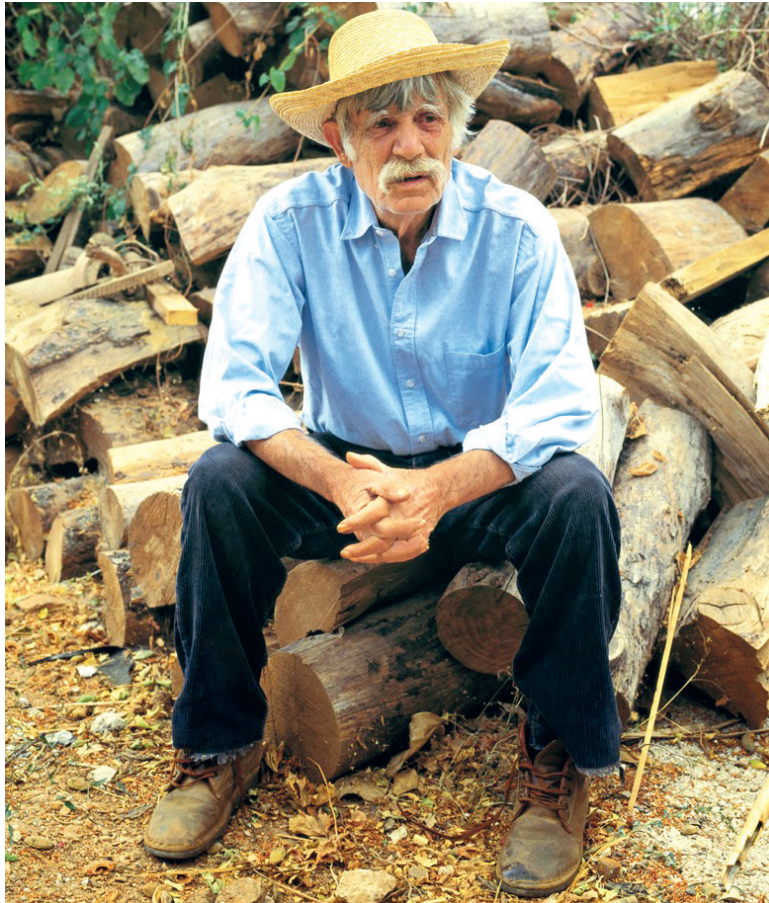
Αφιέρωμα - Συνέντευξη // Πριν από μία εικοσαετία, και λίγο μετά την ολοκλήρωση του «Ηνίοχου», της τελευταίας του ταινίας, ο Αλέξης Δαμιανός οργίζεται, νοσταλγεί και ονειρεύεται στο μικρό του σπίτι στην Αθήνα

ΛΟΓΓΙΝΟΣ ΠΑΝΑΓΗ
longinospan@gmail.com

Τον γνώρισα πρώτα από τις ταινίες του. Έπειτα, από κάποια τιμητικά αφιερώματα στην Αθήνα. Όταν τον είδα στο μικρό σπίτι του στην Εκάλη, ήταν σαν παιδί. Βαστούσε κάτι σποράκια που μοιάζαν με μπουμπρανγκ και μιλούσε για το κτήμα του στην Εύβοια, που είναι «η οργή του Θεού, με τους σεισμούς και τις πλημμύρες». Ο Αλέξης Δαμιανός είναι τραχύς και πράος, λιτός και ρωμαλέος, ήρεμος και θυελλώδης. Ανάμεσα στα λευκόγκριζα μαλλιά του που ανεμίζουν, στο βλέμμα του πίσω από τα πυκνά φρύδια, στη φωνή του που σαν να βγαίνει από πηγάδι βαθύ, πασκίζει να τον ορίσεις. Σκηνοθέτης; Το αρνείται. Ηθοποιός; Εγκατέλειψε προ πολλού. Διανοούμενος; Ούτε: «...Το μυαλό είναι παραπλανητικό του κερατά». Έτσι καθώς βαδίζει, ήρεμος όπως ανενεργό ηφαίστειο ανάμεσα στα πεύκα, βλέπω τον στρατιώτη να χορεύει λεβέντικο ζειμπέκικο μπροστά στην πόρνη Ευδοκία, τον μετανάστη να κατεβαίνει την κακοτράχαλη ράχη του βουνού που θα τον βγάλει μέχρι το πλοίο της φυγής του και βλέπω τον Ηνίοχο να κάνει την προσευχή του πάνω από μια αλλοτριωμένη Αθήνα, ή τον γέρο αγωνιστή (που υποδύεται ο ίδιος στην ταινία) να σαπίζει μέσα στη φυλακή κρίζοντας το κύκνειο του άσμα: «Π****δες... με φάγατε».

Ποιος είναι ο Αλέξης Δαμιανός; Ένας ασκητής; Ένας ιδιόρρυθμος; Ένας αναχωρητής, καθώς λένε; Πολλοί βλέπουν και δεν βλέπουν. Έχουμε έναν ολόκληρο Οιδίποδα που είχε μάτια και δεν έβλεπε, ήταν τυφλός. Μπορεί να μην είναι τίποτα απ' όλα αυτά τα ιδιότυπα και λοιπά, μπορεί για μένα να 'ναι ένα γαϊδούρι που περπατάει τα παλιά του βήματα με τους παλιούς του ρυθμούς, ή με τους φυσικούς του ρυθμούς και που κάπου αυτό είναι ένα μήνυμα. Ο Νίτσε το λέει ότι άμα πετάξεις σ' έναν κουλό ένα κομμάτι χρυσάφι είναι σαν να τον περιγελάς.
Με την εμμονή σου στο πρωτόγονο, όταν η αλλαγή της κοινωνίας είναι τόσο ραγδαία, μπορεί να σε κατηγορήσει κάποιος ως οπισθοδρομικό.

Είμαι, είμαι. Δε μ' αρέσει αυτή η πρόοδος. Δε μ' αρέσει να δουλεύει το μυαλό μου που είναι παραπλανητικό του κερατά καθώς μιλάει εκείνο που θα εξασφαλίσει το άτομό μου και με χωρίζει από τις διαχρονικές αξίες, που είναι και σοφές, σωτήριες και για το άτομο. Κοροϊδεύει στο βάθος τον εαυτό του αυτός που λέει «εγώ θα τα βγάλω πέρα και δεν με νοιάζει τι κάνουν οι άλλοι». Άμα δεν υπάρχει το χωράφι, το φαί, το ψωμί, το δέντρο ή ο συνάνθρωπός μου, τότε τα πράγματα γίνονται πολύ δύσκολα. Δεν

μπορείς να μένεις σε μια ερημιά άγνοιας προς τους άλλους, γιατί σιγά-σιγά τυφλώνεις, έχεις μόνο μια ενδοσκόπηση και χάνεται μια αλήθεια που υπάρχει γύρω σου... Η αλήθεια είναι αναγκαιότητα ζωής. Είναι αυτό που είναι. Η ευτυχία ψελίζεται με θρησκευτικό τρόπο. Είναι για να περνάς σ' αυτό τον κόσμο χορεύοντας και σε έκσταση. Αυτό είναι που φτιάχνει τη δημιουργία.

Πώς αντιλαμβάνεσαι το πρωτόγονο; Κάποτε οι παιδαγωγοί, τον καιρό του

Δελμούζου, του Δαμιανού του πατέρα μου, των Παπαδιαμάντηδων, από τους πρώτους παγκόσμιους πολέμους, λέγανε ότι τα παιδιά ξέρουν την αλήθεια καλύτερα από τους μεγάλους κι οι τελευταίοι δάσκαλοι πάνω στη γη θα είναι τα παιδιά... Όταν παίρνω τα εγγόνια μου ή κάτι φιλαράκια στην Πάρνηθα, μου ανοίγουν κάτι φώτα ζεστά, γλαφυρά, λαμπερά, από τα ματάκια τους, από τον τρόπο που βλέπουν τα πράγματα. Όλο σχεδιάζω και ονειρεύομαι... Θέλω να κάνω μια ομάδα.

Όχι για να λέμε λόγια, να πραγματώσουμε. Έχω βρει δυο-τρεις, αλλά δεν το πολυτσιπούουν... το βλέπουν σαν λόγια. Εμένα τα λόγια δε μ' αρέσουν, μ' αρέσουν οι πράξεις. Είμαι γεωργός.

Τι θα κάνει αυτή η ομάδα;

Θα 'ναι μια παρέα που θα φτάνει τουλάχιστον τους εκατό ανθρώπους. Να ψάξουμε να βρούμε τις αληθινές πνευματικές στιγμές της ανθρωπότητας. Το έργο που πραγματώνανε τότε, να το παρουσιάσουμε με όλες τις μορφές που θα μπορούσαμε, χορό, θέατρο, κινηματογράφο, να εκτιθέμεθα συνεχώς, να μπαίνουμε στην ψυχολογία τους. Να μη μας ενδιαφέρει το σχήμα, η γνώση, αλλά το ειδικό βάρος, η ηθική του βάσιμ.

Πού βλέπεις την ανάγκη για να δημιουργηθεί αυτή η ομάδα;

Στην αντιανάγκη που υπάρχει σήμερα. Στους γονείς που περνάνε τον εγωισμό τους μέσα στα παιδιά τους, τις δικές τους ματαιοδοξίες. Είναι μια τηλεόραση στο σπίτι στις εντολές του μεγάλου συμφέροντος και της μεγάλης φθοράς. Ετοιμάζουν τα παιδιά τους για την ωραία σφαγή που θα τη ζητήσει ο μέγας άλλος θεός, ο σύγχρονος του δηλητηριού που θα φωνάξει: «Αβραάμ, Αβραάμ, έλα να θυσιάσεις τον Ισαάκ». Και θα πάνε αυτοί και θα θυσιάσουν τα παιδιά τους... Όσο για την παιδαγωγική, είναι κάτι το ασύλληπτο. Νομίζω ότι πρέπει να καταργηθούν τα σχολεία για τα παιδιά. Και νομίζω ότι πρέπει να κάνουν αυτό που κάνανε οι αρχαίοι ημών πρόγονοι. Έχω κάνει μαθήματα στο όγδοο γυμνάσιο τόσο ευτυχιμένα, που θυμάμαι το λουλούδι της μελιτζανιάς. Είχε δοθεί εντολή να κάνουνε υπαίθρια σχολεία και να διδάσκουνε παίζοντας με τα παιδιά. Βλέπανε τη ζαβολιά, την επαφή, την ανοχή. Και στο μάθημα της φυτολογίας, ο δάσκαλος έκοψε, θυμάμαι, ένα λουλούδι μπλε από μια μελιτζανιά εκεί. Τι θερμό. Αφού θυμάμαι τα ονόματα των συμμαθητών μου. Τους δύο Ηλίες από την Κύμη... Τι ζεστασιά. Ερχόντουσαν και τα χελιδόνια και πίνανε από μια στέρνα που ποτίζαμε. Πέφτανε στο νερό και ξαναβγαίνανε στον ήλιο. Πήγαμε στον παράδεισο για λίγο καιρό... Τώρα αυτός ο παράδεισος έχει ανατεθεί σε κάποιους υπουργούς, που τουλάχιστον έπρεπε να έχουν το ίχνος του αυτοσεβασμού να πουν «δεν έχω ιδέα απ' αυτά τα πράγματα, τα τόσο σοβαρά». Από την άλλη, δεν μπορούμε να καταλογίζουμε μόνο σ' αυτούς, αφού όλοι θα επιθυμούσαν να κάνουν το ίδιο.

Όπως τον χωροφύλακα που έδερνε την πόρνη και του είπε: «Τι τη βαράς, ρε, την πόρνη, αφού ποθείς να κάνεις μαζί της αυτό για το οποίο τη δέρνεις;».

Η γνώση είναι παραπλάνηση

Η γνώση είναι για ένα μέσο κατάκτησης;

Είναι παραπλάνηση... Ρουφάμε τη γνώση για να πούμε ότι το έχουμε διαβάσει κι αυτό. Εγώ το βιβλίο που έχω διαβάσει διακόσιες σαράντα έξι φορές είναι η Ιλιάδα κι άλλες ενενήντα τρεις τη Γρα-

φή. Όταν το λέω αυτό, όλοι παραπέμπονται στους παπάδες. Το Άσμα Ασμάτων μακάρι να μπορούσα να το τραγουδήσω κάποτε ή να το βγάλω στην εικόνα στο επίπεδο που είναι, αλλά θα πέσει φωτιά να με κάψει με τέτοιες φιλοδοξίες... με τέτοιες φιλοδοξίες. Πολλές φορές ντρέπομαι. Έχω ξετιναχτεί τώρα στα εβδομήντα πέντε μου, κοντεύω να σκάσω (αναφέρεται στην εμπορική αποτυχία της τελευταίας του ταινίας, του «Ηνίοχου»).... Δεν τρομάζω, Ε, θα πουλάω παντζάρια, κρεμμύδια. Δεν είμαι για να με κλαις, αλλά για να καίρεσαι. Τώρα, είμαι κουρασμένος από τις μάχες τις κοινωνικές, από αυτό το απιθανολόγημα της δυτικής πολιτικής της αποικιοκρατίας, της ξένης που εισέβαλε δω πέρα βάζοντας κυβερνήσεις υπόδουλες σ' αυτήν. Οι Ευρωπαίοι μάς δίνουνε λεφτά να φτιάξουμε δρόμους, σιδηροδρόμους, αεροδρόμια. Τους μαζέψανε όλους στην Αθήνα από τον καιρό του Βενιζέλου για λόγους, υποτίθεται, κοινωνικοβιομηχανικούς. Φέρνουν τα αυτοκίνητα εδώ, αμέσως φτιάχνουν τους δρόμους, δουλεύουν οι βενζίνες, οι τροχαίοι, οι δικηγόροι, τα συνεργεία αυτοκινήτων, τα ανταλλακτικά, έχω γράψει σαράντα δύο πάρεργα, πλήρης παροικονομία. Έχει καταντήσει μια κοινωνία παρακάραρης. Με την παρακάραρη είναι αδύνατο να ζήσει ο άνθρωπος. Με την αλήθεια ζει.

Διατηρείς κάποιες σχέσεις με αναρχικούς. Γιατί το επιδιώκεις;

Είναι τα καλύτερα μάς παιδιά. Να σου πω κάτι χαρακτηριστικό. Όποτε παίζει η «Ευδοκία», με παίρνουν τηλεφώνω και με βρίζουν οι κυρίες: «Αγράμματε, δεν έχεις κομψότητα, είσαι βλάσφημος, γιατί σ' αρέσει τόσο η μπαναλιτέ»; Λέω, η μπαναλιτέ είναι η λατρεία μου. Εκεί υπάρχει ακόμη λίγη αλήθεια κι ένας λαός που τη μετουσιώνει σε τελετουργία. Σαν τα ραδίκια που βγαίνουν στις μάντρες χωρίς νερό, χωρίς φαί και βγάζουν λουλούδια. Αυτό το ξέρει αυτός που λες εσύ μπανάλ. Εσύ με την κομψή γλώσσα, έχεις ξυράρια και μαχαίρια από κάτω και δηλητήριο... και φθορά... Σκέψου να μην είσαι ελεύθερος να σταθείς στα πόδια σου, στα λίγα, στα δυνατά, στην αξιοπρέπεια σου, όχι στη μηχανή που είναι ο δόλος και μ' αυτήν μπήκανε στην Τροία... Σκέφτομαι τη διαδρομή, το ειδικό βάρος του Ιησού, αυτού του στη χειρότερη περίπτωση επαναστάτη, γεμάτου αγάπη, αυτοπεποίθηση, αυτοσεβασμό... Ενάντια σε ποιους δυνάστες, τους Ρωμαίους, με την ασυδοσία και τον εκφυλισμό τους. Αλλά, θέλει παλληκαριά ή ευτυχία. Θέλει. Εγώ φοβάμαι μόνο τον φόβο μου. Ο φόβος είναι κακός σύμβουλος. Όσοι φοβηθήκαμε, πρέπει την ημέρα που φοβηθήκαμε, να τη σημάδεψουμε, γιατί αναστείλαμε έναν ολόκληρο κόσμο.

(Τιμητική αναδημοσίευση από «Το Περιοδικό», Σεπτέμβριος του 1996, με την ευκαιρία της συμπλήρωσης 10 χρόνων από τον θάνατο του δημιουργού της «Ευδοκίας»).